De Gaaste en De Ovend

Gezaemelike uutgifte van de Historische Vereniging Oosterwolde e.o.
en de Stichting Stellingwarver Schrieversronte

Over et leven op De Kaamp, buurtschop van Oosterwoolde

Oktober 2018

Rabobaank de Stellingwerven streeft naor et leveren van duurzeme klaantweerde. Een veurweerde om dat berieken te kunnen is dat we deur oonze lekaole betrokkenhied goed 'e hoogte binnen van wat oonze klaanten neudig hebben en op pries stellen. Daor zetten we oons iedere dag volledig veur in.

Rabobaank. Een baank met idenen.

(0516) 43 83 43
www.rabobankdestellingwerven.nl

Rabobank

Kolofon

De Ovend wodt uutgeven deur de Stichting Stellingwarver Schrieversronte en komt zes keer in et jaor over de heerd bi'j de leden/ab. In dit blad verschienen bi'jdregen op et terrein van de Stellingwarver schrieveri'je, taelkunde, volkskunde, geschiedenis en taelbeweginge.

Redaktie Koosje Hornstra, Jimmy Visser en Jannes Westerhof

Buro-redakteur Sietske Bloemhoff

DTP Trijnie Telkamp

Omslag Bauke Visser Koenders

Drok Banda, Et Vene

Administraosie Stichting Stellingwarver Schrieversronte,
Willinge Prinsstraote 10,
8421 PE Berkoop/Oldeberkoop
Till. (0516) 451108

Eupeningstieden Maendag t/m donderdag:
9.00 ure tot 16.00 ure

Administraosie Overleg mit aandere mitwarkers kan alliend nao tillefonische ofspraoke

E-mail **info@stellingwarfs.nl**

Webstee **www.stellingwarfs.nl**
www.stellingplus.nl

Lidm./Ab. € 18,00 in et jaor

Losse nommers € 3,50

ISSN 0166-7351

D'r mag gien wark uut dit blad overneumen wodden zonder schriftelik goedvienen van de maeker(s).

Kolofon

De Gaaste is een uitgave van de Historische Vereniging Oosterwolde en Omstreken en verschijnt drie keer per jaar. Het lidmaatschap van de vereniging bedraagt € 13,00 per jaar. Het bankrekeningnummer is 34.99.30.716

Bestuur Janny van Buiten
Jantje Boer-Braam
Jan Russchen
Anne Veenstra
Gea Wortelboer
Lammy Zwerver

Verenigingsadres Anne Veenstra - voorzitter
't Oost 22
8431 LJ Oosterwolde
Tel. 0516 - 52 31 28

Secretariaat/redactie Leegemaad 12
8431 TS Oosterwolde
Tel. 0516 – 52 35 56
jannyvanbuiten@hotmail.com

Heeft u nog oude foto's e.d., dan willen wij deze graag kopieren of scannen. U kunt hiervoor contact opnemen met:
t.spijkman@xs4all.nl
De Fenne 2, 8431 BG Oosterwolde
jongschade@kpnplanet.nl
Snellingerdijk 20, 8431 EN Oosterwolde

ISSN 1877-010X

Overige gegevens:
Nummer 32, Sept./Okt. 2012
Jaargang 10
Losse nummer € 3,50

INHOOLD

Veurwoord 3
De buurtschop De Kaamp 4
Waoromme schrieven over De Kaamp 5
Waoromme in 't Stellingwarfs *6*
Strunen over et laand wat eertieds
De Kaamp was 7
Et ontstaon van De Kaamp 9
Waor het De Kaamp percies legen 11
Et grondgebied van De Kaamp 13
De paeden naor De Kaamp 18
Bewoners van De Kaamp 21
Over et leven in de huusholings van de meensken
die op De Kaamp woonden 23
Et slaopen
Et wasken en de kleren
Et eten
Spul in en om huus
Verwaarming ***24***
Schoeletied
De dokter
Verkeringstied ***25***
Weerommekieken
De laeste vraoge
Haarm Betten, een rappe mar roege praoter 26
De kienderjaoren van Haarm ***27***
Haarm zien schoeletied
Haarm zien eerste warkgevers ***28***
Haarm zien kiek over zien jeugd ***29***
Haarm nao zien twintigste jaor
Weerommeblik van Haarm, en zien kiek op de maotschoppi'je ***32***
Et laeste ***34***
Naowoord
De buren van De Kaamp 32
De noordoostelike buren van De Kaamp
Nommer 10
Buurman Pieter Heida zien herinnerings 38
Vleis en spek
Logement Arrie, liefde, humor en soms kot veur de kop ***40***
Fesoenlike meensken ***42***
Vechtersbaozen
Leveranciers op De Kaamp 43

Veurwoord

Veur jow ligt een biezundere uutgifte. Biezunder, omreden et onderwarp biezunder is, én omreden et een gezaemelike uutgifte is van De Gaaste van de Historische Verieninge Oosterwoolde e.o. en De Ovend van de Stichting Stellingwarver Schrieversronte.
Et onderwarp dat disse uutgifte biezunder maekt is et verhael over 'De Heidekaamp' of, om bi'j de Oosterwooldiger benaeming te blieven, 'De Kaamp'. Een buurtschop mit een biezunder kerakter, dat eertieds te vienen was tussen de buurtschoppen De Poel en Klaozinge bi'j Oosterwoolde. Et verhael over De Kaamp is ok biezunder om zien planologische en bouwkundige verschieningsvorm (of misschien juust et ontbreken d'r van) en vanwegens de biezundere bewoners.

Een mooi verhael... mit misschien ok een betien een wat nostalgische blik op et verleden. Et geveer bestaot dat we dat verleden van De Kaamp deur een (al te) romantische brille zien gaon. De romantiek van een 'vri'jvochten' gemienschop mit eigen gebruken en regels en – veural – ok eigen humor. Dat het zien charme, mar ien ding staot veurop: de tieden weren had. En d'r mos hadde sappeld wodden om deur die tied te kommen.

De gezaemelike redaktie is slim bliede dat uut de gegevens die d'r nog weren, disse speciaole uutgifte saemensteld wodden kon. Et onderwarp is et beslist weerd om veur et naogeslacht te beholen. Veur veul ooldere meensken van Oosterwoolde zal de uutgifte een hoog 'Oe heden ja!'-gehalte hebben. Mar ok veur diegenen die De Kaamp niet kend hebben is et interessaant om te lezen hoe et d'r destieds in die kleine gemienschop an toe gong. De schriever van dit biezundere verhael, Albert Oost uut Oosterwoolde, het nog van een flink tal bronnen gebruuk maeken kund. Hi'j het ongetwiefeld een boel plezier an et schrieven van et verhael beleefd, mar d'r ok een huud vol wark an had!

Tegere mit de gezaemelike redakties van De Ovend en De Gaaste weensen wi'j jow veul leesplezier toe!

Ype Dijkstra (veurzitter Stellingwarver Schrieversronte)
Anne Veenstra (veurzitter Historische Verieninge Oosterwoolde e.o.)

De buurtschop De Kaamp

Veurof

Inklemd tussen de buurtschoppen De Weper, Klaozinge en Medhuzen lag de buurtschop De Kaamp. De Kaamp is d'r now niet meer. D'r staot gien huus meer. In mien heugenschop woonde d'r op De Kaamp wat roeg volk. Mien oolden zeden mi'j doe 'k een klein joongien was: 'Ie moe'n niet alliend naor De Kaamp gaon'. A'k vreug waoromme niet dan zeden ze: 'Op De Kaamp slaachten ze kiepen butendeure, ze slaon de kop d'r of en dan laoten ze de kiepen los en die vliegen dan zonder kop bi'j de buren tegen de deure. En as zi'j een varken slaachten dan wil ie niet weten hoe zi'j dat doen.' As joongien gongen mi'j dan de rillings over de rogge. Mar kleine joongies bin ok slim ni'jsgierig en dus gong 'k wel es sloekstattende naor De Kaamp.

Disse buurtschop hadde dus de naeme van een plak waor roeg volk woonde. En aj' ien keer een naeme hebben dan bi'j die naeme zomar niet kwiet in de Stellingwarven. Laeter, aj' wat oolder wodden, dan daenk ie nog wel wat veerder nao en aj' dan in kontakt kommen mit Kaampsters (wel mit een heufdletter, hen), dan bliekt niks van roeg volk. Dan bliekt dat die jongen van De Kaamp krek liek binnen as wi'j, dat ok zi'j krek as oons gevuul veur humor hebben en dat zi'j ok warken veur de kost, dat zi'j ok gevuul in heur donder hebben en... dat zi'j zo now en dan mit een emosioneel gevuul weerommedaenken an heur aarmoede op De Kaamp.

Waoromme schrieven over De Kaamp

Ik bin een liefhebber van mien omgeving. Ik bin wies mit oons mooie Stellingwarver laandschop en bi'j al mien fietstochies deur de omkrieten van Oosterwoolde gaon mien gedaachten vaeke weeromme naor de tied da'k mit mien heit (Meine Oost) bi'j klaanten in de buurtschoppen van Oosterwoolde kwam. A'k deur oonze prachtige buurtschoppen Klaozinge en Medhuzen fietse dan wee'k nog donders goed dawwe as kleinjongen over de kleine patties fietsten naor meensken die veer aachteruut woonden. A'k daor now langes kom, dan daenk ik daor nog wel es an weeromme. Zo kwam bi'j mi'j naor boven: wi'j moe'n een keer een artikel over De Kaamp in De Gaaste hebben. Hoe hebben de meensken daor leefd en wat het heur beweugen om zo te leven zoas zi'j leefden en wat hebben zi'j daor as iene grote femilie allemaole mitmaekt?
Niet uut sensaosie, nee, uut belangstelling en uut eerbied veur de meensken die daor onder muuilike omstanigheden heur kossien bi'j mekeer scharrelen mossen en die lichtkaans wat meer respekt verdiend hebben dan dat wi'j, toch wel wat as veroordielers, heur geven hebben.
Een aandere reden om dit verhael te schrieven is om een stok historie te beweren veur oons naogeslaacht. Oonze kiender meugen wel weten hoe et eertieds was, hoe de meensken in oonze kontreinen somstieden leven mossen. Daor wo'n zi'j grif niet minder van.
Doe 'k begon mit dit verhael he'k mi'j realiseerd dat al een schriefster mit een boek doende was over De Kaamp. De schriefster Alie Albers en heur hulpe Roelie Dijkstra-Bakker bin jammer genog uut de tied raekt mar wi'j hebben verneumen dat aanderen veerder gaon mit wat al op pepier staot en dat et boek dommiet toch uutgeven wodden zal. Veur de zekerhied is d'r kontakt west mit de meensken die daor now doende mit binnen zodawwe mekeer niet veur de voeten lopen en dawwe lichtkaans niet mit eenzelde verhael kommen. Now zal dat ok wel wat mitvalen omdat een protte wat hier opschreven is een stok eigen beleving is en dat daenk' niet dezelfde meensken intervieuwd binnen.
Mannen as 'Hidde mit de toefte' en 'Grote Hidde' bin d'r niet meer en kuwwe dus niet meer vraogen naor heur erverings op De Kaamp. Mar heur naozaoten bin d'r nog wel en d'r bin ok nog wel eren die nog een protte vertellen kunnen over De Kaamp. Van een peer van die meensken he'k wat infermaosie kregen.
In de jaoren tachtig koj' in Oosterwoolde ok een man integenkommen die wat aans was as dat wi'j weren. Zien naeme, Haarm Betten. Zien oolden woonden vrogger op De Kaamp en Haarm en zien vrouw hebben daor een schoffien bi'j inwoond. Laeter hebben Haarm en zien volkien nog een

posien in et huus van Van Ek woond, ok op De Kaamp. Op 'e Kaamp was et nooit een perbleem om bi'j de oolden inwonen te gaon, want as zoks neudig was, dan wodde d'r gewoon een stokkien an et huus bouwd.
Haarm, Haarm Kikkerd zeden wi'j altied, was, doe hi'j laeter in Oosterwoolde woonde, hieltied bi'j 't pad. Op zien meniere regelde hi'j ok et verkeer as hi'j dat neudig vun. Ik praotte wel es mit him en daoruut dee blieken dat et gien verkeerde kerel was en dat hi'j in zien leven hiel wat mitmaekt hadde. Hi'j hadde ok gien hekel an mi'j en zo kon et kommen dat hi'j een aovend bi'j mi'j west is en zien ontroerende levensverhael an mi'j verteld het. Destieds wol Haarm graeg da'k zien verhael in de kraante zetten zol. Mar, dat wo'k doe niet, omda'k dat niet verienigen kon mit mien wark waor 'k doedertied de kost mit verdiende. Ik bin now niet meer in funktie, dus vri'j man en de tieden bin slimme veraanderd en dus gao 'k now de weens van Haarm, mit mitweten van twie van zien kiender, uutvoeren. Ien van de verhaelen in disse uutgaove is et levensverhael van Haarm Betten.

Waoromme in 't Stellingwarfs

Hiernao kuj'm kunde nemen van wat mien infermaanten mi'j te vertellen hadden over De Kaamp. Jim moe'n et lezen in et locht van de jaoren die al lange aachter oons liggen. Ik hope daj'm jim d'r mit vernuveren en ik hope daj'm tot de ontdekking kommen daj'm jim misschien ok wat vaastroeste miening over et kaampvolk wat bi'jstellen moeten. Niet alliend van infermaanten he'k infermaosie kregen. De dochters van Pieter Heida weren zo vrundelik om mi'j de op schrift stelde herinnerings van heur vader beschikber te stellen.

Tot slot wi'k jim nog even uutleggen waoromme dit in et Stellingwarfs schreven is. Dat doe 'k om een peer redens. De Kaamp is een Stellingwarver naeme. De meensken op De Kaamp hebben nooit aans praot as Stellingwarfs. Stellingwarfs was de tael waor de meensken mi'j heur verhaelen in verteld hebben. Alliend in et Stellingwarfs kuj' de sfeer naor mien miening goed weergeven. En dat is in mien ogen een groot komplement veur oons mooie Stellingwarfs! Daenk niet dat et makkelik veur mi'j is om zo te schrieven. Ik kan (bi'j wieze van praoten) honderd keer makkelikker schrieven in 't Nederlaans! Mar ik hadde et d'r veur over! Wat meer tied d'r an besteden en in et aachterheufd weten dat de Schrieversronte niet te beroerd is et spul te konterleren, he'k dit stok in 't Stellingwarfs schreven. Veur et naokieken en verbeteren wi'k Sietske Bloemhoff en heur volkien van de Schrieversronte hattelik bedaanken!

Albert O. Oost

Strunen over et laand wat eertieds De Kaamp was

Een stok of wat meensken bin vraogd naor heur herinnerings an De Kaamp. Mit iene bin 'k over de laanderi'jen, wat doe De Kaamp was, kuierd. Hi'j het mi'j wezen waor de husies van de meensken stonnen. Meerstal is et now kael gröslaand, mar sommige stokken bin kleine bossies wodden. 't Wodde veur mi'j een slim mooie middag. Hielemaole in de poere netuur, bi'jtieden tussen de koenen lopende, kroepende onder stiekeldraod deur, hewwe daor ommestruund. Hier en daor kuj' nog een andaenken vienen zoas een oolde waeterputte, die tussen de husies van Folkert de Jong en de Westerhofs veur gezaemelik gebruuk op dat plak sleugen is. Of initiaolen in een boom die bi'j een huus staon het, diej' alliend vienen kunnen aj't weten, want de netuur het deur de jaoren henne zien wark daon. Een prachtig stok netuur zo aachter Et Diep waor vrogger de vrouwluden de waske daon hebben op een stap bi'j Et Diep of gewoon in de wal van Et Diep. Aj' op die plakken, waor de husies staon hebben, greven gaon vien ie grif nog overbliefsels van rommel dat deur de bewoners daor as ofval in de grond stopt is. En aj' dan mit je beidend daor ommestrunen en aj' wat an mekeer wend binnen dan ontstaot d'r van weerskaanten een vertrouwensbaand en wo'n d'r ok zaeken verteld die niks mit De Kaamp te maeken hebben, mar die je wel wat vertellen over je infermaant. En dan bliekt dat de Kaampsters heur humor niet verleuren hebben. Zo vreug ik him as hi'j vrogger ok an sport daon had. Hi'j vertelde mit een protte nocht dat hi'j bi'j Dio voetbald het en eins wel een protte beleefd hadde. Hi'j vertelde ok dat hi'j nooit benauwd west was veur tegenstaanders of vremde supporters. Mit een grijns op zien heufd zee hi'j: 'In een uutwedstried in Harkema vunnen de meensken da'k gemien west was in de wedstried en iene supporter waachtte mi'j op doe 'k van 't veld gong. Hi'j zee tegen mi'j: "Lillike kl..., ik zal jow mit mien klompen op de kop slaon." En hi'j trok zien klompen uut. Hi'j zwaaide wat mit zien klompen veur mien heufd daele. "Howww...."

Een oolde waeterputte uut de tied van De Kaamp.

zee 'k tegen him. "Daj' mi'j slaon willen mit die vieze klompe van jow vien 'k best, mar dan moej' wel eerst de stront d'r ofhaelen..." Iederiene lachen vanzels en de man in kwestie dreup of'.

Zo over de oolde Kaamp lopende zee mien infermaant: 'leje as zeuntien van een middenstaander hebben gien aarmoede kend. Ikke wel. A'k weerommedaenke an vrogger, dan kan 'k nog wel es wat 'depri' wodden.

Dan daenk ik nog wel es: wat hewwe et now goed vergeleken bi'j vrogger'. En d'r verschient een briede lach op zien gezicht. 'Jonge', zegt hi'j, 'wi'j gaon now op vekaansie naor et butenlaand. Moej' es begriepen, alderdeegst naor et butenlaand! Daor mos ie vrogger es mit ankommen. 't Is vergeleken bi'j vrogger now allemaole weelde. Zundags gaon we wel es een aentien rieden mit de auto en as we dan wat lekkers hebben willen dan kopen wi'j dat. Mar', zo zegt hi'j, 'et moet vanzels d'r wel een betien op lieken as et gaot om wat ie kriegen en wat betaelen moeten.
Laest op een zundag, reden we deur een plakkien en we zien een eettentien staon. Ik hebbe wel nocht an een satéstokkien, zee 'k. Now, zegt mien vrundinne, dan hael 'k dat evenpies veur jow op. Zi'j d'r henne en haelt mi'j een satéstokkien. Et smaekte meraokels. Bi'j et twiede stokkien vleis vraog ik heur: wat kost dit grappien eins? Vier en een halve euro, zegt ze. Doe 'k dat wus smaekte et mi'j niet meer en ik wodde duvels. Ikke uut de auto en mit mien satéstokkien naor et tentien. Ik smiet et vleis op de toonbaank en zeg: hier heb ie jow vleis weeromme, et is mi'j te duur, et smaekt mi'j niet meer...'

Foto boven: Et Goolden Dak, niet op De Kaamp, mar daor wat westelik van.

Foto midden en onder: De mooie boswallen aachter Klein Klaozinge, die zo kenmarkend binnen veur oons mooie Stellingwarver laand.

Et ontstaon van De Kaamp

De geschiedenis van De Kaamp begint eins in 1856, een dikke 150 jaor leden. In dat jaor kochte Hidde Tjeerd de Jong uut Suameer een boerespullegien mit laand in de buurtschop Klaozinge. Dat boerespullegien wodde Klein Klaozinge nuumd. In Klaozinge ston ok een boerderi'je die de naeme dreug van Groot Klaozinge.

uutgaove van de Historische Verieninge van Oosterwolde en omstreken en de Schrieversronte uut Berkoop staot dat de nuumde Hidde de Jong de boerderi'je al gauw weer te koop zette omdat et allemaole niet zo goed gong. Mar disse De Jong was wel zo goochem om een stok heide veur himzels te holen. Hi'j zette daor een husien veur himzels op (op de kaorte op bladziede 13 nommer 15). Laeter bouwde hi'j mit zien kiender nog vief husies veur die kiender. Nog

De boerkeri'je Klein Klaozinge, now Rijweg 103.

Hidde Tjeerd de Jong en zien vrouw Tjipkje, kwammen mit drie of vier kiender naor Klaozinge, naor de boerkeri'je op de Rijweg, now nummer 103. De eerste generaosie De Jong weren dus Hidde Tjeerd en Tjipke. Zi'j zollen mit mekere zeuven kiender kriegen. Dat weren Wietze, Tjeerd, Kornelis, Hendrik, Tjipkje, Wietske en Geert. Die kiender bin dus de twiede generaosie De Jong.
Hidde Tjeerd en Tjipkje redden et niet op Klein Klaozinge. In et route-boekien 'De buurtschappen van Oosterwolde', een

weer laeter bin deur de laetere naozaoten d'r nog es drie huzen bi'j zet (nummers 16, 17 en 18). De heide wodde ofplagd en d'r ontston laand om wat klein te boerken mit wat kleinvee (schaopen en geiten) en wat haandel te drieven. Daornaost warkten de manluden bi'j de boeren of in 't vene en winters vongen ze mudden en mollen veur de vellen, die ok weer wat in de ponge brochten. Hidde was vanzels de keuning van De Kaamp en de kaamp wodde dan ok Hiddekaamp of Heidekaamp nuumd. Hidde wodde in de

volksmond ok wel 'Grote Hidde' nuumd. Doe in de jaoren zestig de ruilverkaveling ok in dit gebied huusholen gong, was 't gebeurd mit de kleine kaampies en de aarmoedige husies. De twiede generaosie De Jong kreeg mit mekere 28 kiender. Die kiender bin dan de dadde generaosie. Disse kiender trouwden ok weer en kregen ok weer kiender, de vierde generaosie. Hoevule? Een hiele protte. D'r wodde wat oftrouwd en ofvri'jd daor op

Op disse foto is nog zoe'n meer dan prachtig boswallegien te zien.

De Kaamp en d'r kwammen in de regel een protte kiender. Somstieden wel dattien en dan tellen wi'j de misgeboorten en de kiender die in de eerste weken sturven binnen niet iens mit. Neven en nichten bi'j mekeer was gien perbleem. Ok de kombinaosie neve en aachternicht kwam wel veur. Dat leverde haost nooit perblemen op bi'j et naogeslaacht. Et wodden allemaole gezonde en over 't algemien starke kiender. Pieter Heida schrift vaeke in zien herinnerings over de femilie De Jong: stark gezin mit starke kiender.

In dit verhael wo'n alliend de eerste en de twiede generaosie bi'j naeme nuumd. Veerder alle naemen numen is te veule van et goeie en butendat komt et dan veur sommigen wat te dichtebi'j.
Tot en mit de vierde generaosie hebben disse De Jongs op De Kaamp woond. Nao de vierde generaosie was d'r gien kaamp meer.
De naemgeving veur de kiender De Jong was eertieds wat ienvooldiger as now.
De veuroolden wodden haost altied vernuumd. Daordeur bin d'r verscheidene Hiddes, Wietzes of, veur maegies Wietskes, Kornelissen of Kees, een maegien wodde Kee, enz. Mit zoveul Hiddes is 't gien wonder dat de meensken bi'jnaemen bedochten. Die kwammen d'r dan ok. Zo kennen we Grote Hidde, Klein Hiddegien, Hidde mit de toefte, Zwatte Hidde, Mien lieve stumper, Jonge Pippe, Oolde Pippe en Wietske Diedelhof. Uutleg is daenk' niet neudig, laot jim fantesie mar warken. Alliend Pippe, da's aandere koeke. Dat komt van Tjipkje. Waoromme die Pippe nuumd wodde is niet bekend. Wel is bekend dat Pippe destieds op 'e buurt baokster was. Pieter Heida schrift in zien herinnerings dat Pippe him as poppe de poppedoeken ommewun. Doe Tjipkje een dochter kreeg wodde dat as vanzels Jonge Pippe en heur mem wodde van Pippe doe Oolde Pippe.
Alle kleine, vaeks hiel smalle fietspatties, waorover de drekt nao-oorlogse generaosie eertieds zo graeg fietste, bin verdwenen.
De husies bin ofbreuken en de meensken vunnen onderdak in de ni'jbouwwonings in Oosterwoolde. Et laandschop van De Kaamp is veraanderd. Kleine hoekies laand bin d'r niet meer. Alles is vandaege-de-dag groot, ruumte veur kleine patties naor Et Diep waor vroeger een batte over lag, zodaj' deurfietsen konnen naor De Knolle, is d'r niet meer. Mar zo now en dan is een boswallegien staon bleven. Mit somstieden nog een aentien pad d'r an vaaste.

Waor het De Kaamp percies legen

D'r is gien kaorte waor De Kaamp op nuumd wodt. Op onderstaonde kaorte van 1956 waor et gebied van Oosterwoolde tussen Et Oost en de Rijweg op weergeven is, kuj' zien dat de grond, zo tussen Klaozinge en Et Diep, de Noorderkampen nuumd wodde. Drekt onder et woord Noorderkampen ligt et stok grond dat De Kaamp nuumd wodde. Dat bin de nommers 11 tm 19. Dat stok is op de volgende kaorte (bladziede 13) uutknipt en wat groter maekt zodat daor wat meer infermaosie op kon. Op de kaorte hieronder kuwwe ok nog de eerder nuumde fietspatties weerommevienen. Nommer 5 op de kaorte ligt in de buurtschop De Poel. Et was de boerkeri'je van Adam van Weperen en laeter van meester Jan van Weperen. Nommer 7 staot op et plak waor eertieds Harke en zeune Pieter Heida woonden. In die boerkeri'je het laeter de femilie Koopmans woont. Koopmans was keel-, neuze- en oordokter in et ziekenhuus van Drachten. Op nommer 8 woonde de femilie Grutter en op nommer 9 woonden de Tjassings. De huzen op de nommers 6 tot en mit nommer 8 bestaon nog altied.
In de op schrift stelde herinnerings van Pieter Heida is een protte infermaosie te vienen van de buurtschop (Heinoord) waor hi'j woond het en de buurtschoppen daor omhenne. Hi'j het op een kaortien uut 1925, tekend deur schoelemeester Bouke L. Jansen, de huzen angeven en wie daor woond hebben. De buurtschoppen De Poel, Heinoord (dat is et buurtschop mit de huzen 7, 8, 9), De Kaamp, Klaozinge en Medhuzen staon op dat kaortien. Dat kaortien is ok opneumen in et boekien van Hendrik Vondeling 'Oosterwoolde doe en now'.

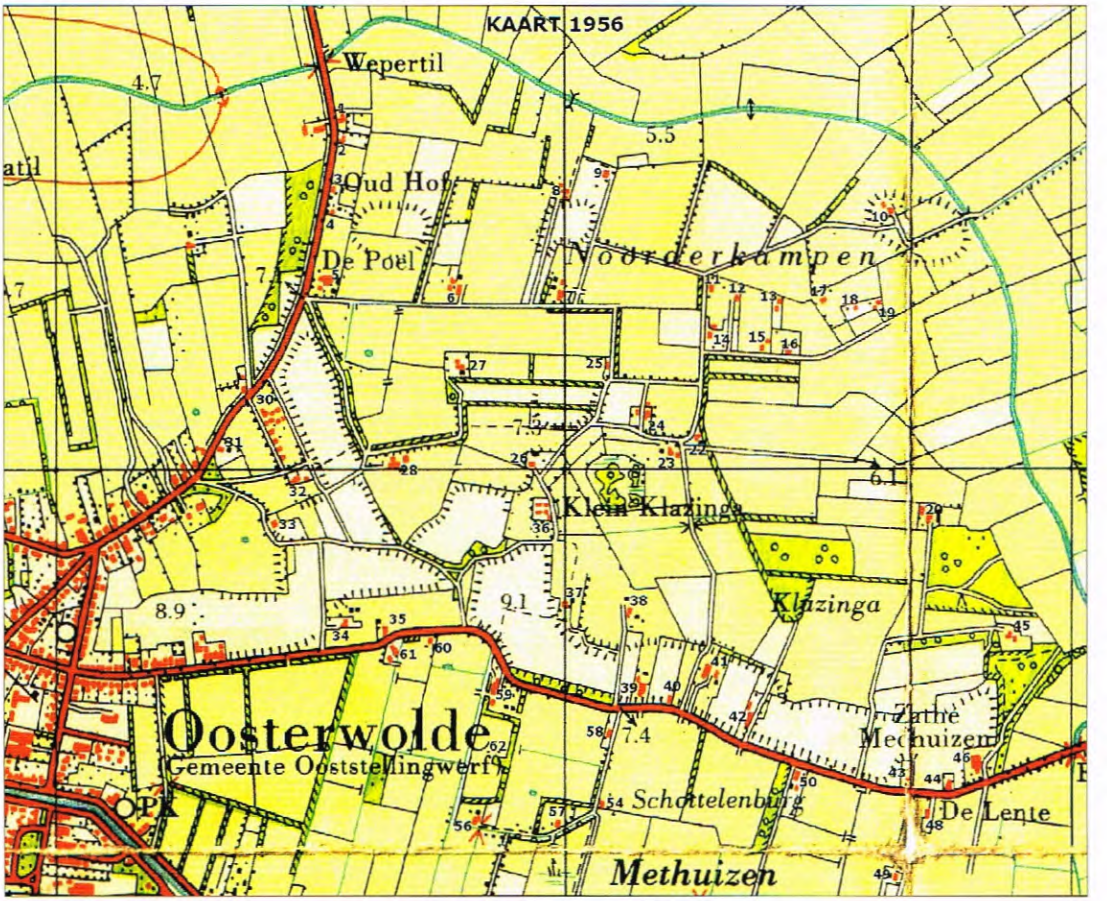

De kaorte die hier opneumen is, is liekewel mooier en dudeliker. Daoromme bin Pieter zien antekenings vertaeld naor de kaorte van 1956. Wel staon op de kaorte van 1925 een peer huzen meer. In de onderliggende beschrieving wodt dat wel angeven. Hieronder de opgaove zoas die deur Pieter Heida maekt is. Bi'j de kaamphusies is dat somstieden anvuld deur infermaanten Adam van Weperen, laeter J. van Weperen Azn

6 Js. J. van Weperen, laeter L. de Weerd en Fokke de Vries
7 Harke Heida, laeter Pieter Heida
8 Jan Grutter, laeter Egbert Grutter en Trijntje Klaver
9 Th. Nijenhuis, laeter Pieter Tjassing en Gelske Hof
10 Ylke Dol, laeter W. Bos en Roelfje Dol, laeter Jan en Abel Post
11 Theunis Brinksma en Tjipkje de Jong, laeter Luut en Kee
12 Hendrik Hiddes de Jong en Anna Eva Luwedel, laeter Th. Jongsma en Anke, laeter Joh. van Ek
13 Kornelis de Jong en Fokje Klaver, nao Fokje woonde hi'j mit Kneliske, laeter Theunis Betten
14 Wietse de Jong en Luts, laeter Arjen Westerhof en vrouw Hendrikje Haak, 2e vrouw Margje Portiek en 3e vrouw Lammigje Meijer, Arie de Jong (dikke rooie Arrie), laeter Klaas Westerhof
15 Oolde Hidde de Jong en Tjipkje, laeter Tjeerd Hiddes de Jong en Jantje Betten, Folkert de Jong
16 Jan Lulofs en Wietske de Jong, laeter Grote Hidde
17 Imke de Jong mit Wietske, laeter Kornelis van Impie de Jong laeter Rink Louwes, Haarm Betten
18 Hidde Tj. de Jong en Lutske (Hidde mit de toefte)
19 Hendrik Tjeerds de Jong en Hanne
20 Jochem de Jong en Meintien
21 Staot niet op de kaorte, lag even ten westen van nr. 20, daor woonden Jan de Jong, Renze Kootstra en J. Siegersma
21a Groot Klaozinge, bewoner Henderk Jager. Staot ok niet op 'e kaorte, mar ston op et plak van de z van Klein Klaozinge
22 onbekend
23 Dirk Zwiers, laeter Jeep Klaver
24 R. Betten, laeter J.R. Betten en G. de Jong
25 Andries Nuwold en Zwaansje. Laeter Lammert en Siemen
26 Jan L. van Weperen, laeter J. v.d. Duin en Wietske de Jong
27 Jan Sjoerds Nuwold, laeter Jochum de Vries en Dirk de Jong
28 Joh. van Veen, laeter Lucas van Veen
29 De oolde Poel, staot niet meer op de kaorte, lag tussen de nummers 5 en 28. Eertieds fem. Koopmans, laeter Jannes van Weperen en Adam van Weperen en Klaas Bos
30 Jan Kuiper, M. Hoekstra en Pietsje Knol
31 Jan Fokkens, Pieter Betten, S. Bruinsma en Joh. van Veen
32 onbekend
33 Kornelis Cats, Sipke van Veen en Hendrikje, Hendrik Meijerhof, Hendrik Tj, de Jong
34 Battes Visser, laeter Imke de Jong en Wietske
35 onbekend
36 Klein Klaozinge: Sander Veenstra, Tije Knol, Jan de Haan en Andries de Haan
37 Harm de Jong en Froukien, laeter Jan de Jong. Bi'j dit nommer staot ok Willem Betten
38 Willem Betten
39 Jan van Rozen laeter J. van Rozen jr.
40 onbekend
41 Jan J. van Weperen en Rensje, laeter J. van Weperen jr. en Coba
42 Jeen Nijboer, laeter J. Rinsma en Willem Rinsma

Et grondgebied van De Kaamp

Hieronder een gedielte van de kaorte die op bladziede 11 staot, mar dan wat groter. Tot De Kaamp beheurde de grond waor de nommers 11 t/m 19 staon. Disse nommers bin deur de gemiente op 'e kaorte zet. Dat wil niet zeggen dat dit de huusnommers binnen van die husies. Nommer 15 is deur oolde Hidde Wietzes daor daelezet doe hi'j van Klein Klaozinge of mos. Laeter bin de husies 11, 12, 13, 14 en 16 veur de kiender d'r bi'jbouwd en nog weer laeter bin de husies 17, 18 en 19 bouwd.
Veur zoveer ze d'r weren, bin op de plakken waor de husies stonnen fotogies van die husies plakt. Die bin klein mar pattie foto's wo'n veerderop in et verhael nog es wat groter weergeven.
Wat niet op de kaorte angeven is bin de woonwaegens. Neffens de meensken die et weten kunnen, hebben d'r twieje staon. Mar die stonnen eins niet op De Kaamp. Aanderen vertelden ok dat d'r wel woonwaegens op De Kaamp staon hebben. De waegens die niet op De Kaamp stonnen, hebben in de buurt van nommer 22 en iene in de buurt van nommer 24 staon. De boerkeri'je op nommer 24 staot d'r nog. Daor woonden laeter de Hallema's. Zie de kaorte op bladziede 11.
De kiender van oolde Hidde woonden allemaole op De Kaamp, mit uutzundering van iene zeune, dat was Geert, die in Oosterwoolde woonde en bi'j de gemiente warkte. Pieter Heida beschrift de kiender van de allereerste De Jong, dus Hidde Wietzes de Jong. Hi'j geft an mit wie de kiender trouwd binnen en zo now en dan geft hi'j wat biezunderheden, zoas hoe de meensken in heur doen en laoten weren of hoe ze bekend stonnen.
Hi'j schrift: *Zeune Wietse was trouwd mit Luts.* Disse beide stonnen niet zo goed bekend, mar Pieter het daor een aandere miening over: *Dat vul wel wat toe. Disse meensken deden niet zoveule kwaod. Zi'j hadden vier kiender.* Dochter Wietske trouwde mit Jan Lulofs of Jan Stoelwinder. Lichtkaans dat de officiële naeme te muulik was en dat et daoromme Stoelwinder wodde, omdat Jan

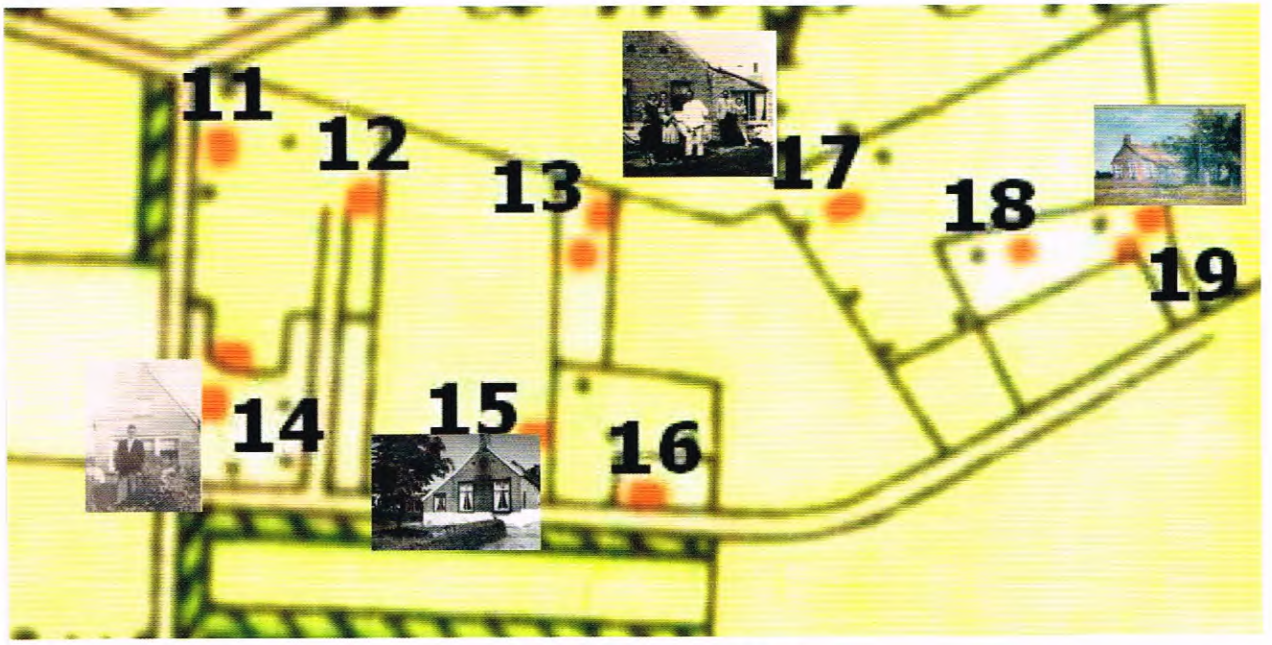

Een kaortien van alliend De Kaamp.

Een mooi deurkiekien an de raand van De Kaamp.

van beroep stoelematter was. Hi'j kwam van De Westerein. Wietske en Jan weren hiele lieve meensken die gien vliege kwaod deden. Zi'j hadden gien kiender. Zaoterdagsaovens kwammen de meensken uut De Westerein wel bi'j Wietske en Jan te eten. Die meensken wodden bakkiesmeensken nuumd, omdat zi'j een bakkien veur de boek hadden waor heur negosie in lag. Daor gongen ze mit bi'j de streek langes. Wietske en Jan woonden in een schaemel husien mit wat losse plaanken boven et kaemertien waor wat stro op lag. Et gebeurde dan wel es dat d'r een katte in dat stro lag en dat die katte wel es wat lopen leut daor in et stro. Wietske en Jan en zien femilie atten in et kaemertien en hadden een pot mit kookte gladde eerpelties en een pot mit vet op 'e taofel staon waor de eerpelties in deupt wodden veur ze in de monden van de Westereinders verdwenen. As et dan van bovenof begon te druppen, omdat de katte zien waeter niet holen kon, dan wodden de botties gewoon wat an de kaante scheuven en de meensken peuzelden rustig deur.

Pieter vertelt dat hi'j ok wel es mit een kammeraotien nuugd wodde. Pieter en zien kammeraotien vunnen dat slim gezellig. D'r wodden prachtige verhaelen verteld deur de Westereinder bakkiesmeensken.
Een ere dochter, Tjipkje of oolde Pippe was trouwd mit rooie Theunis Brinksma. Theunis ston niet zo goed bekend. Hi'j haelde nog wel es wat op wat niet van him was. In de boerestreek De Weper hadden de boeren schaopen en zi'j hadden grote schaopskooien bi'j huus. Rooie Theunis gong op een aovend naor zoe'n kooi om een schaop te snappen. Mooi in et duuster over et looppattien deur de heide over Et Diep. Op et Diepsvonder kwam hi'j een femilielid integen mit een zak op 'e rogge. 'Zo,' zee dat femilielid, 'ikke hebbe d'r al iene, waj' ok onderwegens om iene te haelen?!'

Hendrik Hidde was soldaot west en hadde een vrouwgien mitneumen uut Amsterdam. Hendrik was een vroom meenske. Hi'j kon preken ofstikken waor gien doomnee

tegenan kon. En hi'j miende ok nog wat hi'j allemaole zee. Hi'j trilde d'r somstieden over as hi'j an 't preken was. Doe Pieter Heida nog een joongien was, het Hendrik veur him ok wel es een preek ofsteuken. Pieter begriepte d'r niks van en wol mar dat et oflopen was. Hendrik Hidde hadde ok een koe. Hi'j mos veur die koe et grös van de baarms haelen. Hi'j hadde dan een kroje bi'j him en een zende an een riem over et lief hangen. Zo toffelde Hendrik kilometers of om de kroje mar vol te kriegen. As Hendrik dan weerommekwam mit een kroje vol grös, dan kwam hi'j wel es bi'j de Heida's an om waeter, zoe'n dust hadde hi'j dan. As de koe mulken was leup hi'j aovens nog een keer bi'j de Heida's daele om de melkbusse op de melkhoeke te zetten. De melkhoeke was waor de bussen verzaemeld wodden en deur de febriek ophaeld wodden.

Cornelis (Kees) Hidde was een hiel best mannegien. Hi'j trouwde mit Antje Klaver, de zuster van schaopshuder Marten Klaver. Zi'j kregen drie zeunen. Kees trouwde nao et overlieden van Antje mit een Kneliske. Kneliske hadde een biezundere eigenschop. Ze kon mit et iene oge goelen en mit et aandere lachen. Dat kwam heur goed van passe doe Cornelis minder wodde en niet meer warken kon. Kneliske gong dan naor de aarmmeester Adam van Weperen veur steun. En Adam zee dan: 'Kneliske, now moej' es goed luusteren, ie kriegen van mi'j drie gulden in de weke. Dat moet genog wezen, want Cornelis kan nog wat verdienen mit eerpelrooien en jim hebben gekke Eise nog in de kost en daor blift ok nog wel wat van over.' 'Meensken, meensken', zee Kneliske dan en begon te goelen, 'ikke moet Adam van Weperen lieden as een puthaoke,' ondertussen Adam taxerend mit et iene oge as zi'j him haost bi'j et hatte hadde en dan lokte et Kneliske nog wel es om d'r een peer kwatties bi'j te kriegen.

Adam van Weperen.

De oolde De Jongs weren as et d'r op an kwam, geleuvige meensken, schrift Pieter Heida. Zi'j woonden in ienvooldige husies waor nog wel es wat an vaaste bouwd wodde en d'r wodde nog wel es een keet half in de boswallen zet en d'r wodden ok wel es woonwaegens bi'jzet.
Waor de meensken altied van leefd hebben is veur Pieter Heida altied een raodsel bleven. D'r kwammen soms ok vremde kostgangers over de vloer. Een Jan Blauw kwam riegelmaotig bi'j dikke Arrie in de kost as hi'j weer es uut Veenhuzen ontsleugen wodde. Mar, in de winter was et dikke aarmoede.
Bi'j et veurjaor kwam niet alliend de netuur weer in de bluui, mar ok de meensken op De Kaamp. De oolde harmonike kwam dan weer op 'e lappen en de jonge vrouwluden begonnen weer te zingen. Dat konnen zi'j goed. Mar in et veurjaor begonnen ok weer de hormonen op te speulen, dan kregen de vrouwluden soms nocht an een vent van een aander en dat veroorzaekte weer een verschrikkelike ruzie tussen de vrouwluden.
In 't begin gong de ruzie tussen twie vrouwluden, mar dat duurde niet lange. Al gauw kwammen alle vrouwluden en schullen mekeer ofgrieslik uut. Pieter schrift dat hi'j hier ommeraek veul scheldwoorden leerd het. As zi'j een halfuurtien raosd hadden, wodden ze schor en hullen dan mar op. In et oolderlik huus van Pieter wodden die vrouwluderuzies vanzels bried uutmeten. Dat kwam ok omdat de meensken wel bi'j heur kwammen om et lied nog es een keer te vertellen. Liefdesruzies bin daor ok een daankber onderwarp veur! Mar tussen de ruzies deur, weren de vrouwluden et over et algemien roerend iens! As butenstaonder mos ie dan gien stried mit iene kriegen, want dan kreej' mit de hiele Kaampster vrouwludegemienschop te maeken.

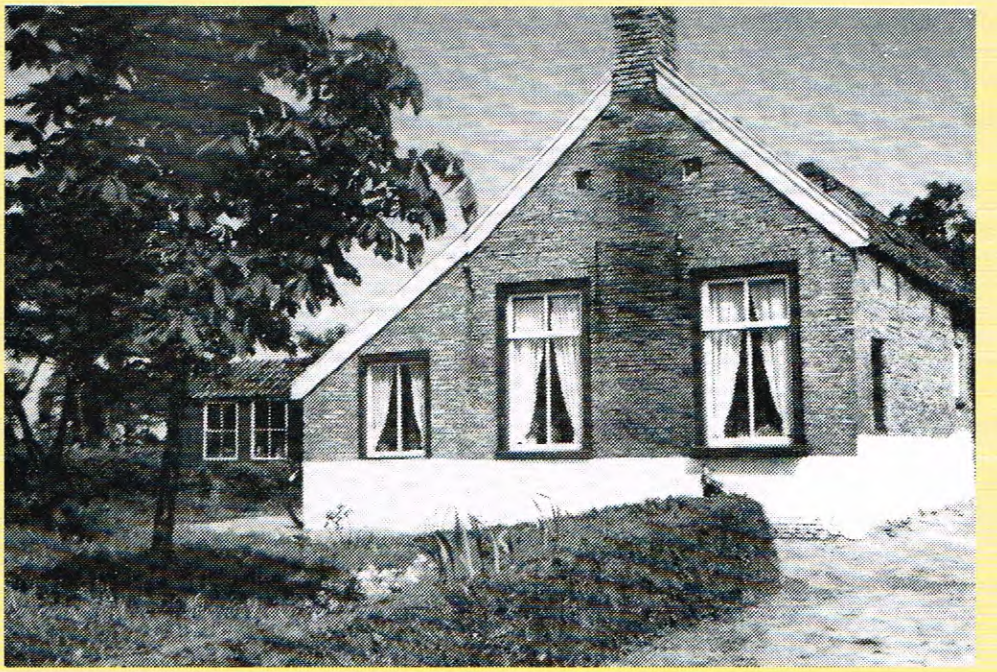

Foto boven: Et huus van de stichter van de kaamp: Hidde Wietzes de Jong (Hiddekaamp 225).
Foto onder: Huus op De Kaamp, bewoners onbekend (Hiddekaamp 226).

DE „HEIDEKAAMP" ± 1925

(Gebied tussen „Noorder" en „Kaampen")

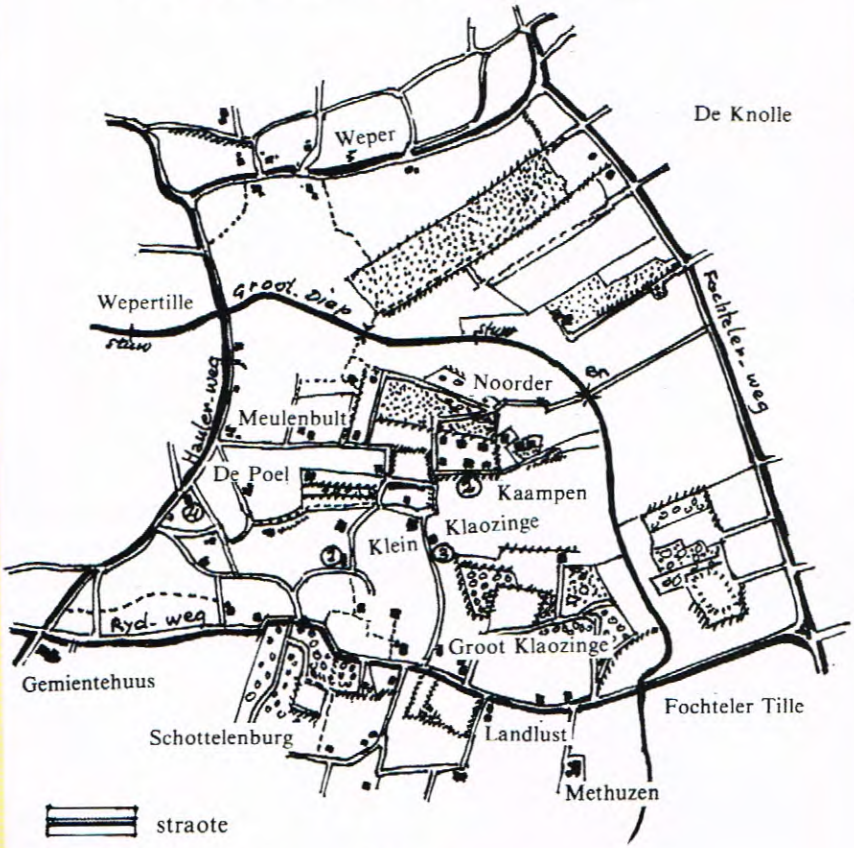

straote

zaandreed

voetpattien

heide

boswal

bos

1 1e stee Hidde Wytzes

2 2e stee Hidde Wytzes

3 Henderk Jaeger

4 Jan Kuper

tek. B. L. Jansen

De paeden naor De Kaamp

De paeden naor De Kaamp weren zaand-paeden. Al die patties bin d'r niet meer. Deur de anleg van de Klaozingeweg is et hiele gebied ontsleuten. Aj' weten willen hoe die Klaozingeweg now lopt: op de kaorte van 1956 op bladziede 11 moej' dan bi'j nommer 7 et pad deurtrekken en dan mit een mooie ronde bocht op nummer 14 angaon. Vervolgens naor beneden (et zuden), dan hej' zoe'n betien de tegenwoordige asfaltweg te pakken.

Op de kaorte kuj' goed zien daj' over meer paeden naor De Kaamp konnen. Vanof De Poel leup een pad naor Pieter Heida en vanof daor koj' veerder De Kaamp op. Mar ie konnen ok vanof Schottelenburg en Klaozinge op meer plakken naor De Kaamp. Alderdeegst Et Oost hadde een pad naor De Kaamp. Dat pad begon zoe'n betien bi'j de Balhof en leup op Schottelenburg an. Mar een oftakking gong over een zaandkop naor et Goolden Dak bi'j De Poel. Dat pad en die (prachtige) zaandkop bin d'r nog altieten. (Dat wi'j daor zunig op wezen zullen!)

Vandaege-de-dag begint et pad op De Oosterbrink. Et pad leit vlak buten Oosterwoolde. Et pad wodt netties onderholen en et pattien wodt riegelmaotig mi'jd. Aj' op de zaandkop staon, hej' een pracht uutzicht an beide kaanten. Op de bovenste twie foto's is et prachtige pad te zien. Et pad hoolt op bi'j et Goolden Dak. Lange tied was de eigener van dat paand Dirk de Jong.
An de oostelike kaante komt et pad uut in een roeme boswal (onderste foto). Aj' et pad oflopen koj' uut bi'j de rondweg van Oosterwoolde.

Vanof De Knolle koj' ok naor De Kaamp. Op de tekende kaorte van 1925 van Bouke L. Jansen (zie blz. 17) staot ok een stippellijn van de Klaozingeweg van now en deur de reed naost de boerkeri'je waor de femilie Heijltjes woond het.
Neffens de kaorte is dat een looppad. Et pad lopt naor et noorden, gaot dan even oostelik om dan weer naor et noorden, om uut te kommen bi'j Et Diep. Daor gaot et overhenne en komt dan uut bi'j een bried stok heide/bos. Et pad splitst him dan in twienen. Et gaot noorderlik veerder naor De Weper en et aandere oostelike pad gaot naor De Knolle en komt uut an et aende van et Tiesinga's bossien. Van dat pad is now niks meer weeromme te vienen.

Foto boven:
Van et vroegere pad van De Knolle naor Oosterwoolde over de batte, kuj' niks meer weeromme vienen, mar bi'j disse boereplaetse begon et pad.

Foto midden:
Et plak waor de batte tussen De Knolle en De Kaamp lag. Et laand waor aj' op kieken was et laand van Post.

Foto onder:
Zoe'n betien bi'j de bomen ziej' et plak waor de batte lag, veerderop kieken we naor et uterste oosten van De Weper.

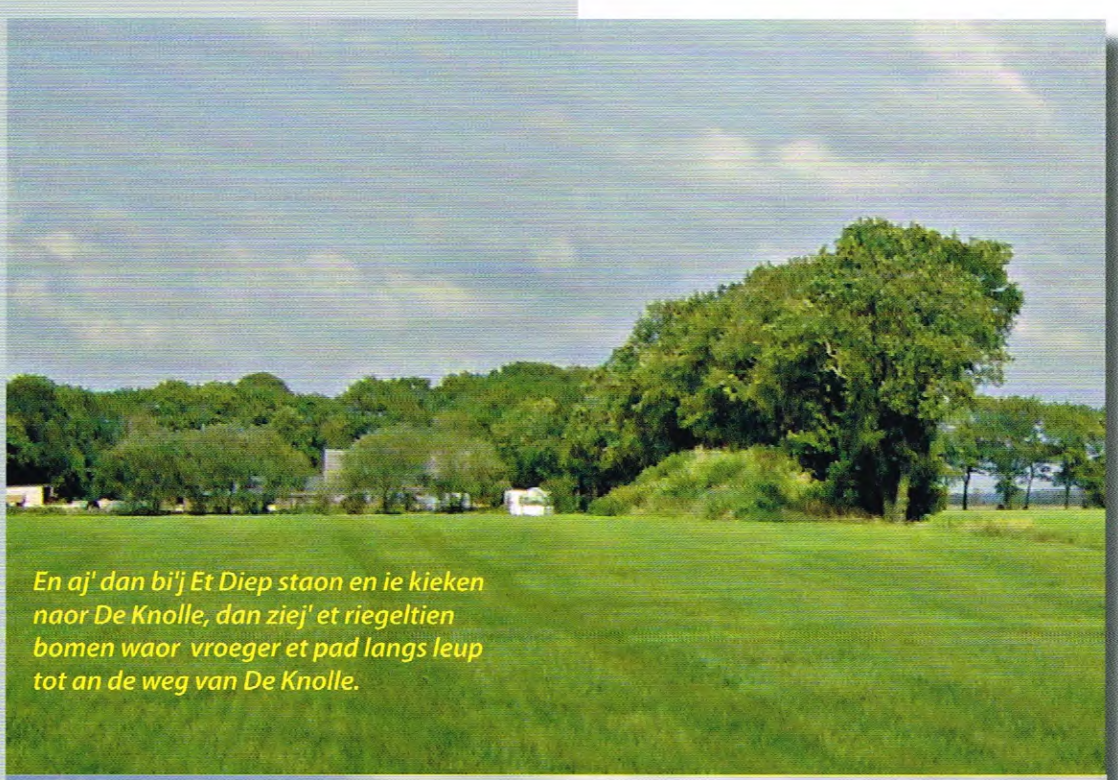

En aj' dan bi'j Et Diep staon en ie kieken naor De Knolle, dan ziej' et riegeltien bomen waor vroeger et pad langs leup tot an de weg van De Knolle.

Zelde foto, mar dan wat veerder vot neumen. Disse foto zetten we d'r bi'j omdaj' hier de sky-line van De Knolle (om mar es een goed Stellingwarfs woord te bruken) mooi zien kunnen.

Bewoners van De Kaamp

V.l.n.r. Renske, Lutske, onbekend en Hanne.

Lao'we beginnen mit disse prachtige oolde foto, lichtkaans de mooiste foto van dit hiele verhael. Vier vrouwluden van De Kaamp staon d'r op. De foto is maekt op 'e brogge van Oosterwoolde. De brogge hadde doe nog een tegelpattien veur de lopende meensken. Disse foto moet al hiel oold wezen. Op 'e foto staon van links naor rechts Renske, Lutske, onbekend en Hanne.

Aj' de oold-bewoners van De Kaamp vraogen om heur verhael te vertellen dan is d'r toch wel wat beholendhied. Ie kun van de koppen of lezen: wat wil ie d'r mit. Wi'j' mooi weer speulen mit oonze ellende van vrogger? Ja, zo wodt et deur mennigiene vuuld. D'r was iene bi'j die mi'j een foto zien leut waor zien mem op ston. Hi'j zee doe 'k him vreug om de foto scannen te meugen: 'Now, dat wee'k eins niet. Vrogger zaggen jim oons niet staon en now willen jim oonze foto's hebben.

Moej' oons mem es op die foto zien. Zi'j het zoveul kiender had dat ze hielendal uutzakt is. Moej' es kieken hoe zi'j d'r bi'j staot. In al heur aarmoede! En daor moet een aander him an vergaepen??' As zokke argementen anvoerd wodden, he'k d'r niet veerder op androngen.

Toch is et lokt om iene zoveer te kriegen dat die wel wat vertellen wol hoe et d'r in een huusholing op De Kaamp, en dan in de jaoren zo drekt nao de oorlog tot et laest van De Kaamp, an toegong. Dat is dus een Kaampster van de vierde generaosie, de laeste generaosie De Jong die et ok beleefd hebben dat De Kaamp mit de grond geliekmaekt is. Nao de volgende drie foto's volgt daoromme et verhael van die De Jong van de vierde generaosie.

Foto boven: Een schilderi'jgien van et huus van Hendrik de Jong, nommer 19 op de kaorte.

Foto midden: Hendrik de Jong (nommer 19 op de kaorte) mit zien mooie brommer, et hontien moch ok even op de brommer zitten.

Foto onder: Hiernaost nog et huus van de Westerhofs zoas dat ok op de kaorte op blz. 13 zet is.

Over et leven in de huusholings van de meensken die op De Kaamp woonden

Et volgende wodde verteld deur een Kaampster van de vierde generaosie De Jong:

Et slaopen

Bi'j oons thuus hadden wi'j een slaopkaemer en twie bedsteden in de kaemer. Veerder ston d'r in de gang nog een bedde en op 'e dele ston ok nog een twiepersoonsbedde. In elke bedstee sleupen twie kiender, in een twiepersoonsbedde sleupen vaeke drie kiender. In de bedsteden en de bedden laggen gien metrassen. D'r lag alliend een laoge stro in. Dekens weren d'r genoeg. Aj' de slaopplakken bi'j mekeer tellen weren d'r veur oonze huusholing zoe'n acht slaopplakken veur de kiender. In de bedsteden sleupen vier kiender, de slaopkaemer was veur oons heit en mem en dan mossen in die aandere twiepersoonsbedden nog zes kiender slaopen. Et vul eins allemaol wel wat toe, want as de jongste in een riegel van negen tot elf kiender geboren wodde, weren de ooldsten al vaeke bi'j een boer uutbesteded. Die sleup dan bi'j die boerefemilie.

Et wasken en de kleren

Wi'j waskten oons bi'j de pompe op 't hiem. D'r wodde dan een emmer mit waeter volpompt. Ien keer in de weke gongen wi'j in de tobbe. De tobbe wodde volpompt en oons mem gooide in de winter d'r nog wat hiet waeter bi'j in.
Bi'j huus hadden wi'j altied oonze oolde kleren an. As wi'j naor et dörp gongen dan deden wi'j wat knaps an. Dat weren dan somstieden wel kleren waor al wel es een lappe op zat, mar ze weren wel altieten hielemaol hiel en oons mem zorgde d'r veur dat alles schone was. Kaasten veur de kleren weren d'r niet. Wi'j hongen de kleren netties over een stoel.

Et eten

Oons mem smeerde et brood. De kiender zatten dan allemaole tegen de mure van de kaemer op de grond. Oons mem dielde de broggen uut. Alleman kreeg liekevule. Laeter veraanderde dat al wat. Doe kregen wi'j een eettaofel mit stoelen.
Tussen de middag was d'r altied waarm eten. Eerpels en gruunte, alles uut eigen tuun. Vleis en spek was d'r altied. Vleis en spek was belangriek veur oons. In de winter kregen wi'j vaeke kool of knollegies. Fruit was d'r niet veul. Wi'j hadden een pereboom. Dat was oons fruit. Mar, onderwegens snaaiden wi'j nog wel es argens een appel bi'j een boer die wat appelbomen hadde. Lucas van Veen hadde destieds appelbomen die over et pad gruuiden. Dat was vanzels krek wat veur oons. Onderwegens haelden wi'j ok nog wel es een knollegien uut et laand. Vasser koj' et niet kriegen.

Spul in en om huus

As kiender hadden wi'j netuurlik ok wel es spul. Mar, oe wee as oons heit him d'r mit bemuuide, dan was hi'j niet mak. Hi'j hadde in de stal een koetouw an de stiele

hangen en dat touw bruukte hi'j ok wel es om oons d'r mit over de huud te slaon. Oons heit regeerde mit hadde haand, niet alliend naor oons, ok naor oons mem! Mar daor wi'k niet tevule over zeggen!!

Verwaarming

De kachel wodde stookt mit alles wat branen wol. Zels haelden wi'j turf uut et Fochtelervene. Oons heit hadde daor een turfputte. Wi'j mossen as jongen dan mit. Oons heit gong de putte in om de turven te stikken en wi'j mossen ze dan percies zo en niet aanders staepelen. Die turven mossen ok wel es keerd wodden. Mit peerd en waegen brochten we de turf naor huus. Et wodde dan bi'j huus mooi opstaepeld. Bi'j oons in de buurt woonden ok meensken in een woonwaegen die ok turf van et Fochtelervene haelden. Mar oons heit verbeelde him dat hi'j ok wel es wat turven miste. Hi'j verdocht die woonwaegenbewoners d'r van. Hiele aorige meensken, mar ze konnen dan nog zo aorig wezen, ze mossen vanzels van Heit zien turven ofblieven. Mar ja, hoe mos hi'j bewiezen dat die meensken zien turven jatten. Hi'j bedocht dat as hi'j wat wit zaand over zien turfbulte stri'jde de dieven wel opspoord wodden konnen. Nao een weke docht hi'j: kom op, ik gao es evenpies naor de woonwaegenbewoners om een kop koffie. Hi'j zag et mitien, op de turven bi'j de kachel laggen korrelties zaand. Et koffiedrinken was in ienkeer gebeurd en d'r bin hadde woorden valen. Van doe of an weren et gien aorige meensken meer!

Schoeletied

De schoeletied was veur de kiender van De Kaamp niet altied een plezierige tied. In de regel wodden wi'j mit de nekke ankeken. Zo was et en zo hebben wi'j et tot in oons diepste vuuld. Wi'j weren de meensken waor op daelekeken wodde. Daoromme weren de jongen en maegies van De Kaamp iene, zo gauw ze op et schoeleplein weren. Daorbuten konnen zi'j et onder mekeer nog wel es slimme niet mit mekaander iens wezen, mar zo gauw ze op et schoeleplein weren was et ien blok van iene groep. Wi'j gongen elke dag lopende naor schoele. Tussen de middag leupen wi'j weeromme. Somstieden kregen wi'j odders mit van oonze oolden om wat van de winkel mit te nemen as wi'j in et middagschoft naor huus kwammen. Ik kan mi'j nog heugen dat wi'j daor wel es niet omme dochten. Dan was 't niet best. Wi'j wodden dan weer weerommestuurd om de bosschop op te haelen. Dan mossen wi'j in aanderhalf ure twie keer henne-en-weer. Dat was eins gien doen!
Op de vraoge as zi'j wel es wat ofgeunstig weren op de aandere schoelekiender wodde zegd: *Nee waoromme, waoromme zollen wi'j jeloers wezen moeten op wat wi'j nuumden die kakkerties! Wi'j hadden oons eigen leven en zi'j hadden heur leven! Vaeke wodde de legere schoeletied niet iens ofmaekt. As wi'j de leeftied hadden dat we van schoele of mochten, wodden wi'j d'r mitien ofhaeld om bi'j een boer an 't wark te gaon. Veur thuus betekende dat weer een bekkien minder te vullen.*
Mien infermaant vertelt dat hi'j zels in de viefde klasse bi'j meester Bonne zat doe hi'j van schoele ofgong.

De dokter

Naor een dokter gongen wi'j nooit en de dokter kwam alliend op 'e Kaamp as d'r een poppe kommen mos. As et zoveer was, wodde de dokter waorschouwd. As et

in de aovend of in de naacht was, dan wodde d'r een stallanteern in de boom veur et huus hongen, zodat de dokter et plak vienen kon waor hi'j wezen mos. In mien jongesjaoren bin 'k ien keer bi'j de dokter west. Dat was in de tied da'k al een betien stiekem naor de maegies loerde. Ik hadde op 'e hanen een protte wratten zitten en dat was vanzels niet mooi! Zonder te overleggen mit mien oolden stapte ik naor dokter Hengeveld. De dokter wus eins niet iens wie a'k was mar vreug wel naor et perbleem. Da's een kleinighietien, zee Hengeveld en pakte de schere en wipte de wratten d'r ien veur iene uut. D'r bin doe wel zo now en dan wat rere woorden uutraosd, mar daor hadde Hengeveld gien bosschop an. Mit grote lappen om de hanen gong ik naor huus. Onderwegens kleurden die lappen hielemaole rood van et bloed. De femilie schrok heur netuurlik et aepezoer doe heur jonge, heur bruur, mit bloeddeurwiekte lappen op huus ankwam en zi'j sprongen al in de bienen om die smeerlap die heur bruur dit andaon hadde, es een ofgrieslik pak op 'e huud te geven. Mar gelokkig kwam et niet van 't vechten mit aandere jongen, mar van et snieden van de dokter.

Verkeringstied

Zoas bi'j iederiene, zo gong et ok op De Kaamp. Et jongvolk kreeg een tied dat et hier en daor begon te jokken. De hormonen speulden op. D'r was gien keren meer an. Verkerings kwammen tot staand. De jongen van De Kaamp konnen in heur ogen te kust en te keur. Onder eigen Kaampvolk mar ok daorbuten. Was et eertieds zo west dat zi'j mit de nekke ankeken wodden, in de tied dat ze verkering zochten was et ommedri'jd. Veul jongen hadden doe et gevuul dat et veur een protte maegies wel antrekkelik was om zoe'n stoere jonge van De Kaamp te hebben.
Ik kon d'r zels ok wat van. In een bepaolde tied ha'k twie vri'jsters. Beiden kwammen wel bi'j oons thuus. Dat was gien sukses want mien heit kon ze niet zo goed uutmekeer holen. Hi'j zee dan wel es tegen de iene de naeme van de aandere en dat leverde dan weer een protte vraogen op. Van de bloemegies en de bi'jgies wodde me niks verteld doe ik verkering kreeg. Dat kuj' krek begriepen. Wi'j mossen oonszels redden en dat konnen wi'j ommeraek. Of docht ie dawwe op De Kaamp een betien onneuzel weren?

Weerommekieken

As kiender hebben wi'j eins gien jeugd had. As kiend mossen wi'j al warken. Eerpelrooien, in de tuun warken, melken, voeren, grös zuken, de boel netties maeken en zok soort warkies. Vanof twaelf jaor bi'j de boer, van vier ure morgens tot in de aovend veur een peer centen waor aj' niks van overhullen. Laeter trokken we de wereld in. Ik kwam te lane in 't westen bi'j een hotel en wodde daor anneumen veur vieftien gulden in de weke. Ik mos veertien gulden in de weke kostgeld geven. De verdiensten die 'k daor hadde weren eins alliend de fooien die a'k kreeg. A'k somstieden een rieksdaelder fooi kreeg dan legde ik die appat. Dat wodde mien speerpottien.

De laeste vraoge

Mien laeste vraoge was: wil ie nog wat kwiet wat d'r niet vraogd is.
Et antwoord: *Ja, weet ie wat now zo appat is? Vrogger keken de meensken oons mit de nekke an. Aj' tegenwoordig vertellen daj' van De Kaamp kommen zeggen ze: Oe ja, van 'e Kaamp?? Hatstikke goed. En dan stikken ze de doeme omhogens!! Begriep ie d'r wat van?*

Haarm Betten, een rappe mar roege praoter

Veurof

In de jaoren tachtig koj' him overal integen kommen. As et now overdag was of midden in de naacht, et maekte niks uut. Alle kaanten uutloerende, niks ontkwam him. 't Was krek as hi'j de hieltied naor dingen of meensken uutkeek. Hi'j hadde him een bepaold wantrouwen naor zien omgeving toe eigenmaekt. Zommers ston hi'j bi'j de brogge om op zien meniere et verkeer te regelen. Zo now en dan mit et heufd schuddende as wol hi'j zeggen: hoe kriegen jim et in 't heufd om zo reer in 't verkeer te rieden. Hi'j sjouwde wat of, daegs en naachs. Altied bi'j 't pad. Een hoetien of pette op en een baord van een peer daegen. Aj' him zo zaggen zoj' daenken dat hi'j et altieten smoordrok hadde. Raekte ie mit him an de praot, dan mos ie zo now en dan gniezen, want Haarm was een man die gien blad veur de mond nam. Krasse en roege uutspraoken weren bi'j Haarm meer riegelmaot as uutzundering.

Haarm Betten.

Ik hadde wel es mit him praot. Hier dee uut blieken dat zien leven niet alliend beston uut rozegeur en maoneschien, mar dat hi'j hiel wat mitmaekt hadde. Daoromme he'k Betten vraogd om es een aovend bi'j mi'j te kommen en mi'j es te vertellen over zien jeugd en de ellende die hi'j allemaole te verwarken kregen het. Dat is gebeurd in de jaoren tachtig. Hi'j wol hiel graeg zien verhael kwiet. Hi'j zee: 'En wat gao ie d'r dan mit doen?' 'Eerst niks,' zee 'k, 'mar ik daenke dat ie een protte dingen vertellen kunnen waor wi'j gien weet van hebben en dan ligt dat mar vaaste.'

'Now Oost jong', zee hi'j doe, hi'j nuumde mi'j altied bi'j de aachternaeme, 'veur mien pat mag 't ok in de kraante. De meensken meugen wel weten hoe wi'j behaandeld binnen'.

Ik hebbe him doe verteld da'k antekenings maeken gong en daornao et verhael schrieven zol. As 't klaor was zo'k et him lezen laoten en zol hi'j, as hi'j dat wol, verbeterings anbrengen kunnen. Zo is 't ok gebeurd. Nao zien lezen he'k een peer dingen veraanderd en hi'j was bliede mit et stok wat ik schreven hadde en hi'j zee d'r bi'j: 'Ik hope toch zo dat ie dit in de kraante zetten.'

Waoromme a'k dit verhael now publiceren gao? Haarm het ok op De Kaamp woond en Haarm geft een goed beeld van de aarmoede en et bongelen onder an de maotschoppelike ledder. Mar ok omdawwe vrogger wel es lichtveerdig oordield hebben over dit meenske zonder te weten wat hi'j allemaole mitmaeken moeten het. Dit verhael is wel een onderdiel van de historie in oonze kontreinen. Veul aarmoede, wonen in krotten, niet naor schoele of de schoele niet ofmaeken, ommevrotten zonder uutzicht te hebben op een betere toekomst, niks hebben en leven van dag tot dag.

Now volgt dan Haarm zien verhael. Veurof een waorschouwing. Et is niet altied beschaefd wat d'r schreven is en et is niet hielendal volledig. Haarm het zo now en dan ok wel es woorden bruukt die of te kwetsend binnen veur de lezer of te kwetsend veur aanderen. Die woorden he'k votlaoten. De woordkeuze in et verhael is van Haarm. Zoas et d'r staot is et zegd deur Haarm. Lichtkaans somstieden wat overdreven. Of et allemaole tot in de kleinigheden waor is kan niet garandeerd wodden. Mar de strekking van et verhael is een feit. Daor bin ik wisse van! Bi'j et lezen van Haarm zien lange verhael moej'm jim lichtkaans realiseren dawwe eertieds wel es wat te veul en te vroeg oordield hebben.

Dit verhael is optekend in de jaoren tachtig. D'r is al weer een protte veraanderd. Hool daor ok rekening mit. Lees dit verhael en perbeer je te verplaetsen in de tied waor et in speult en de beroerde omstanigheden waorin de meenske Haarm Betten groot wodden is. En oordiel niet te vlogge... Een betien mitleven en lichtkaans bi'jstelling van jim oordiel over Haarm Betten is eerder op zien plak as een lichtveerdige veroordieling...

De kienderjaoren van Haarm

Haarm Betten wodde geboren op De Knolle, drekt aachter Tiesinga's bossien. Zien heit en mem huurden een boerderi'jgien van Haarm zien pake en beppe. Die pake hadde twie boerderi'jen. Op de iene zat hi'j zels en de aandere verhuurde hi'j an Marten Betten. Doe Marten d'r uutgaon is, gongen Haarm zien volk d'r in. Dat het niet zo lange duurd. Zien oolden weren eins gien boeren. Laeter hadden Haarm zien heit en mem een schip waor ze mit van Oosterwoolde naor Heerenveen of naor Sneek veerden en weeromme. Heit Betten haelde zien kossien bi'jmekeer mit et speulen op de mondharmonike.Tegere mit zien heit speulde zien kammeraod Henk Doorn. Zi'j speulden op et stee waor ze ofmeerd laggen. Kregen ze gien centen meer dan veerden ze naor een aander plak. Heit Betten wol nooit lange op ien en etzelfde plak blieven. Dat leverde te min op. Zo hiel lange hebben ze niet op de boot zeten, want doe ze een keer weeromme weren in Oosterwoolde, was et schip lek. Neffens Haarm mos de hiele femilie waeter uut et schip pompen. Et was letterlik een kwessie van pompen of verzoepen, vertelt Haarm. Laeter is et schip op et dreuge trokken, zodat et verzoepgeveer ok weer veurbi'j was. Van die tied wet Haarm niet zoveul meer, mar hi'j wet nog wel dat et doe slim winterde. Neffens Haarm lag d'r doe ies in de vaort zo dikke as een taofelpote laank was. De voegels vreuren dood an de bomen en neffens Haarm hadde zien bruur de oren stief an de kop staon. Haarm wet nog wel dat ze vaeke de honger in de hals hadden. Op De Knolle was et niet best west en op 'e boot was 't ok niet best en 't zol alliend mar minder wodden. Vanuut et lekke schip is de femilie naor de Heidekaamp gaon. Haarm zien heit warkte as los arbeider bi'j de Heidemij of hi'j zat in de duw (now zol dat een warklooshiedsuutkering wezen). Ok het zien heit wel in et turfveld staon om turf te stikken veur Bertus Luiting. "t Was klaore aarmoede. Et loon was zoe'n vieftien gulden in de weke en Heit en Mem mossen tien kiender de kost geven en de jongen mossen ok nog kleren om de kont hebben', zochtte Haarm. Hi'j zee veerder: 'Ik bin niet bliede mit een protte geld, et gaot mi'j d'r omme daj' mar leven kunnen, daj' mar te eten hebben. De meensken staepelen et geld mar op 'e baank, mar an et leven daenken ze niet. Aarmoede is gien schaande, mar riekdom en de aarmen vertrappen in de geutstien, dat is slim. Daoromme vechten wi'j. Wi'j stikken de koppen bi'j mekeer. Oonze rechtstaot moet veraanderen.'

Haarm zien schoeletied

't Was niet best op De Kaamp en 't wodde de hieltied minder. Haarm zien oolden wodden uut de oolderlike macht zet. De kiender kregen een voogd. Haarm kan him nog goed heugen dat zien zussien van zeuven maonden ophaeld wodde. Hi'j ziet zien heit nog goelen doe et maegien votgong. Haarm zels, die al naor de CVO-schoele gong, hoefde niet vot. Van huus uut wodden de kiender naor de kristelike schoele stuurd. Dat was veurdieliger, want aj' naor de kristelike schoele gongen kreej' klompen veur niks. Zi'j konnen dan naor de klompemaeker op de Rijweg gaon en die verrekende dat weer mit de schoele.
Haarm het die schoele niet ofmaekt. Dat kwam omdat meester Hoogeveen zien bruur Folkert een stok oor van de kop oftrokken het. Folkert kwam thuus wiels et bloed him

over de kleren meeg. Heit zee: 'Wat mekeert jow.' Doe Heit et verhael anheurd hadde, is hi'j op de meester anzet. Neffens Haarm het Heit zien fiets tegen de beerlig van meester angooid mit de woorden: 'Wat wol meester, mien zeune de oren van de kop oftrekken, dan za'k jow de ribben kepothouwen. Dit heurt niet op een kristelike schoele. Mien jongen gaon d'r allemaole of.' Van die dag of bin de kiender Betten naor meester Tiemstra gaon en laeter gong Haarm naor meester Postma.
Haarm was nog slim jong doe ze him en zien bruur Henrikus ophaeld hebben. Hi'j is et nooit vergeten. De pelisie haelde heur mit een moter mit ziedspan op. Zien bruur Henrikus zat te goelen in de ziedspan. Mar Haarm niet. Hi'j vun et wel mooi op de moter. Hi'j zwaaide mit de buusdoek naor de meensken die zi'j veurbi'jgongen. Hi'j zee tegen Henrikus: 'Niet goelen mien jonge, ie moe'n ze nooit de traonen in de kont goelen.' Haarm het et nooit begrepen waoromme zi'j ophaeld binnen. Hi'j wet nog wel dat zien heit en mem nooit genog hadden om de bekkies van alle kiender stille te holen. Mar toch het hi'j altied twiefeld an de goeie bedoelings van de maotschoppi'je. Hi'j kan et niet gleuven dat kiender weghaelen bi'j de oolden goed wezen kon veur die kiender.
Haarm gong naor et internaot van perfester Wateringen in Amsterdam. Nao een reize naor De Lemmer gong et veerder mit de boot over et lesselmeer naor Amsterdam. Haarm kan et him nog goed heugen. Een protte kiender op de boot. Pattie wodden ziek en spi'jden onderwegens. Neffens Haarm het hi'j bi'j perfester Wateringen een protte leerd. De perfester was een fijne kerel in de ogen van Haarm. Op de vraoge wat hi'j daor dan leerd hadde, zee Haarm: 'Bi'j perfester Wateringen hebbe ik kollege lopen. Wi'j kregen van him rechtenstudie en wi'j wodden in 't geleuf onderricht. Bovenal het Wateringen oons leerd om oonze mond eupen te doen en niet te zwiegen mar veur et recht en de waorhied op te kommen. Die woorden he'k altied goed ontholen.'
Et leven in Amsterdam was eten, slaopen en kollege lopen. Toch was d'r ok wel es wat. Hi'j het daor ok wel es op zien donder had. Daor bleef et niet bi'j. Haarm vertelt dat hi'j ok es een posien in de cel van dat internaot zeten het. Wat hi'j percies uutvreten hadde, daor wol Haarm niet over praoten. Mar et kon Haarm niet zoveul schelen daor in de cel. Dreug brood en wat drinken kreeg hi'j. Dat drinken was veul te min veur Haarm mit zien sukerziekte. Hi'j zee: 'Ik kon et soms haost niet meer holen, zoe'n dust ha'k. As et te slim wodde spoelde 'k de wc een peer keer deur en dan zeup ik et waeter uut de pot.'

Haarm zien eerste warkgevers

Ok de periode Amsterdam gong veurbi'j. Vanuut Amsterdam gong hi'j naor Gelderlaand. Daor warkte hi'j bi'j een bloemist. 'Dat vun 'k een mooi beroep,' vertelde Haarm. Laeter wodde hi'j plaetst bi'j pleegoolden in Boerakker. Wietze en Fokje Kommerie hietten ze. Die meensken hadden zoe'n viefhonderd kiepen en veerder mossen ze et laandgoed van de barones onderholen. Haarm is daor drok in de weer west mit et snuuien van bomen.
Haarm kon ommeraek melken en zo raekte hi'j vot bi'j Wietze en Fokje en kwam hi'j te lane bi'j Sip K. en zien wief. Daor wodde hi'j plaetst deur tussenkomst van de voogdijraod. Haarm kreeg een loon van vieftien gulden in de weke en de kost toe. Hi'j is daor niet zo lange west. 'Die meensken mossen mi'j opvoeden', zee Harm, 'mar dat konnen zi'j bi'j lange nao niet. Dat wief was altied bi'j 't pad te jachten en de boer en ik konnen oons doodvrotten. En d'r was gien recht in die huusholing. Morgens mos ik heur kiender op 'e fiets naor schoele brengen. Iene aachterop en iene veur op de stange. Die jonge die veur op de stange zat spi'jde mi'j onderwegens liek veur de kop. Doe 'k bi'j de boerinne mien beklag dee, zee ze dat heur jongen zoks niet

deden. Ok weren de boer en ik een keer drok in 't huj an 't wark doe die smerige rotjonge mi'j een stien tegen de kop an gooide. Et bloed siepelde mi'j d'r uut. Mar et was weer etzelde, heur lieve jonge dee zokke dingen niet.' Haarm kon goed overwegens mit de boer. 'Mar dat wief', zee Harm, 'dat smerige gallige rotwief, daor he'k niet veul goeds veur over. In meie weren wi'j een keer an 't jarren en de straote wodde weer schonemaekt. Wi'j weren haost klaor doe de vrouw reup dat et eten klaor was. Mar de manluden maekten eerst et wark of. Dat wief wodde duvels. De ruzie leup zo hoge op dat zi'j heur man een koppien mit hiete koffie in 't gezicht gooide. Ik kon dat niet anzien en doe de boerinne in mien buurt kwam kon 'k et niet naolaoten om mien voest in heur beerlig te slaon. Ze stroffelde doe tegen de veensterbaank an en ze haelde heur mollige aarmpies eupen.' Deur dat veurval kon Haarm netuurlik niet meer blieven. Omdat hi'j doe al 21 jaor was, was hi'j zels baos en is mar weer op et oolderlik huus angaon.

Haarm zien kiek over zien jeugd

As Haarm weerommedaenkt an de tied in de pleeggezinnen en in et internaot dan zegt hi'j: 'Wi'j bin behaandeld as beesten, wi'j hebben gien opvoeding had. Wi'j bin krekt zoas de zwatten en de wilden in Afrika. Wi'j wodden van de iene naor de aandere stuurd. Wi'j kwammen in gezinnen waor gien stuur was. Wi'j bin oons hiele leven verdrokt. Wi'j bin krek as een kudde schaopen die veuruutdreven wodden mit een stok om de nekke. En ik kan et weten, 'k hebbe et zels mitmaekt. Et bin altied dezelde meensken die pakt wodden. Wi'j beheuren tot de arbeidersklasse, wi'j bin van de haoren tot de ti'jen struupt. Oons heit en mem hebben heur altieten stilleholen. Mar ik pikke et niet langer. Ik hool mi'j de bek niet stille, ik kom op veur mien huusholing...' Groots haelt hi'j een foto uut de buse, waor zien gezin op staot. Haarm en Tine en negen kiender...'Allemaole schooiers,' zegt Haarm...

Haarm nao zien twintgste jaor

Op 21-jaorige leeftied komt Haarm weer bi'j zien oolden op 'e Heidekaamp. Zien bruur die bi'j zien pake en beppe brocht was (vanwegens de naeme, zegt Haarm) was ok weer thuus. Zien bruurtien was mar veertien daegen vot west. Doe hadde hi'j et al bekeken en het zien knienehokke op 'e kroje zet en is weer naor huus toffeld.
Bi'j Haarm was et wat aans. Hi'j was zeuven jaor vot west. Doe hi'j thuuskwam was hi'j mit naeme vervremd van zien mem. Hi'j docht, is dat oons mem, ik kan et haost niet geleuven. Haarm kwam weer an 't wark bi'j een boer. Hi'j mos warken van de vroege morgen tot de laete aovend. Van vier ure morgens tot elf ure in de aovend was hiel gewoon. 'De daamp ston vaeke al op de haever, dan mos ik ze nog bienen,' zee Haarm. 'Tied veur de vrouwluden hadde ik niet veul. Niet da'k bange was veur de vrouwluden, mar et mos d'r ok wat op lieken. Een mooi wief is netuurlik wel mooi mar ie kopen d'r niet veul veur. Ik hebbe liever iene mit schele ogen en een bulte op 'e rogge, dan leg ik d'r een tientien bi'j en dan he'k geld bi'j de bulte...,' zee Haarm.
Mar Haarm kwam wel an de vrouw en ok nog wel iene zonder schele ogen en een bulte. 'Hoe bin ie d'r ankommen,' vreug 'k netuurlik. Een smeuiig verhael is altied mooi, docht ik. 'Now', zee Haarm, 'mien mem kreeg een keer een vrouw op vesite en die nam heur dochter mit. Now hadde die dochter ok al een verleden, mar dat kon mi'j niks schelen. Dan hoef ik heur ok niks meer te leren docht ik,' zee Haarm. 'Dus biwwe vlot trouwd.'
Zi'j trokken in bi'j Haarm zien oolden op De Kaamp. Dat gong vrogger zo. D'r wodde een stokkien an et huus bouwd en klaor was Kees. Kiender wodden geboren en zien oolde mem verleur et leven.

Now gong et niet altieten goed mit et wonen bi'j de oolden. Haarm zien vrouw hul d'r nogal van om heur op te maeken en dat was de oolde Betten mar min naor 't zin en hi'j zee

Et hiele gezin Betten-Norbruis. In de midden: Haarm en Tine mit de twieling Henkie (rechts) en Roelie, daornaost Ria, daorboven Theunis, dan Joekje, Trienke, Jellie, Trijntje en Appie.

d'r dan ok wat van. 'Die lippestift d'r of,' zee hi'j dan, 'ie bin hier op 'e Kaamp en niet in een hoerekaaste in Liwwadden'. Mar zien vrouw was ok niet bange en zee: 'Ie kun verrekken, ik hael veur jow de lippestift d'r niet of.' De oolde wodde duvels en haelde de voeste al uut. Mar Haarm sprong d'r tussen. Hi'j zee: 'Ik dochte hi'j slat heur hatstikke dood, want as hi'j kwaod is, is hi'j roeg veur de kop. De pelisie zol him ok een keer ophaelen en doe raosde oons heit tegen die mannen: "Aj'm hier kommen slao ik jim met een paol over de beerlig." En ze bin ofdreupen,' vertelde Haarm vol ontzag.

Mar zien vrouw is ok ofdreupen. Ze is mit de kiender naor heur oolden gaon. Haarm bleef bi'j zien heit. Elke weke brocht hi'j vleis, melk en eier naor de kiender. Zien vrouw kreeg niks. 'Wie votlopt krigt niks,' zee Haarm. Doe warkte Haarm op de melkfebriek van Lippenhuzen. Doe hi'j op een aovend mit de bus naor huus reisde zee de bussjefeur al tegen him: 'Jow Tine is ok weer op 'e Kaamp'. Dat was toch wel weer mooi. Aende goed, alles goed. Mar, Haarm en zien gezin bin doe toch mar verhuusd naor Lippenhuzen, om percies te wezen naor Welgelegen, een kommunistische buurtschop. Mar et voldee heur daor mar min. 'Woj' d'r bi'j heuren dan mos ie lid wezen van de kommunistische perti'j'. Haarm wol dat niet en dat het hi'j weten. Op een morgen hadde hi'j de raemen onder de stront zitten. Laeter, doe hi'j een keer van een fesien op de melkfebriek naor huus kwam, waachten een stok of wat jongen him op en zollen zi'j him mit een dolke in de huud stikken. Haarm is doe onder pelisiebegeleiding naor huus kommen en mos laeter veur de rechter getugen tegen de jongen. Wonen blieven in Lippenhuzen kon

doe ok niet meer. Daoromme is et gezin weerommegaon naor Oosterwoolde. An de weg naor De Haule konnen zi'j in een boerderi'jgien wonen gaon. Een protte wille hebben zi'j daor ok niet had, want op een mooie zunnige dag in augustus kwam de pelisie bi'j Haarm op de febriek om him te vertellen dat zien spullegien in de braand ston. Lopende is hi'j doe van Lippenhuzen naor Oosterwoolde gaon in de smoorhiete zunne, et zwiet dikke veur de kop. Muuilike tieden kwammen d'r an veur zien huusholing. Alles was vot en verzekerd weren ze niet en wat d'r over was hebben ze heur ok nog ontsteulen. 'Ik ston doe naekend en kael mit mien huuholing op 'e straote,' zee Haarm. Van Willem Bosma en zien vrouw hebben ze wat kleren kregen en van aarmoede bin ze toch mar weer op Haarm zien heit antrokken. In die tied bin ze op De Kaamp een peer keer verhuusd. Van et iene krot in et aandere. Weer laeter wodde verhuusd naor een husien in Appelsche. Mar dat was ok weer veur een klein posien, want doe Haarm de kachel an doen wol en in de schostien loerde, kon hi'j alle kaanten uutkieken zo kepot was die schostien. Doe verhuusden ze naor een husien aachter et zwembad. 'Dat nuumden wi'j et drievend tapijt,' zee Haarm. Die naeme hadde et huus te daanken an zien ligging. Et was bouwd in een leegte. Doe et op een naacht nogal regend hadde, dreef et vloerklied in de kaemer. Van Appelsche gong et weer naor Oosterwoolde, dit keer naor et Jardingepad. Daor hebben ze ok niet lange woond, want Haarm kocht een krot op De Kaamp veur zeshonderd gulden. De eigener hadde him verzekerd dat et huus niet op de stippelkaorte ston. De stippelkaorte gaf an welke huzen ofbreuken wodden mossen. Mar doe Haarm op et gemienthuus kwam om te vraogen as d'r ok elektrisch in et huus brocht wodden kon, dee blieken dat et huus wel ofbreuken wodden mos. 'Wat een tied,' zochtte Haarm.

Haarm bi'j de woning op De Kaamp. De anbouw is dudelik te zien.

Haarm en Tine mit twie kiender en Haarm zien heit.

'Zit ie ien keer in et verdomhoekien dan koj' d'r nooit weer uut.' Beter wodde et doe Haarm in et dörp op de Hooge Esch wonen gong. Een huus mit alle veurzienings, en daor hebben zi'j lange woond.

Weerommeblik van Haarm, en zien kiek op de maotschoppi'je

As Haarm weerommekikt op et leven dat hi'j had het, dan zicht hi'j alliend mar treurige zaeken en klaore aarmoede. Hi'j zicht de meensken nog in et turfveld staon. Bomen van kerels. Zo stark as een peerd. Kerels die krojen mit turf van 't veld haelden. Lute van Dirk en meer van zok soort mannen die in 't schoft zoe'n 20 eier opvratten, aans konnen zi'j et niet staonde holen. Hi'j zicht zien zieke mem nog toffelen mit een bosschoppetasse van Oosterwoolde naor De Kaamp, zo now en dan evenpies uutrusten omdat zi'j et aans niet volholen kon. Hi'j wet nog dat ze zien mem begreuven hebben, krekt op de verjaordag van zien bruur. Hi'j heugt him de tied dat hi'j in de cel van et internaot zat. De kop kael scheerd. Vier plakkies brood veur een hiele dag. Hi'j heugt him de oorlogstied, dat alles zo krap was en et vleis hatstikke duur. 'Sokken hadden wi'j niet om de poten. Wi'j bunnen lappen uut de voddezak om de poten. Somstieden wodde d'r een schaop kocht veur een peer gulden. Die sneden we dan de kop of en dan hadden wi'j weer een peer weken vleis'.
Hi'j zicht zien heit nog speulen op zien mondharmonike. Laeter, doe vekaansie gemiengoed wodde, gong Haarm iene weke van zien vekaansie mit zien heit mit. Dan zong hi'j de vassies die zien heit speulde. Overal waor zi'j een vergunning kregen trokken ze henne. Weren ze in een kristelike buurt dan zongen ze: 'Er ruist langs de wolken'... en weren zi'j in een arbeidersbuurt dan zongen ze de internationaole...
Mar et meerst is him bi'jbleven dat zien bruurties en zien zussies vot mossen. 'Wat bin zi'j d'r mit opscheuten. Hielendal niks. Zi'j dochten oons heit en mem daor een vere mit in de kont te stikken, mar wat hebben die meensken een protte verdriet had!!'.
Nee, veul vertrouwen in de meenshied het Haarm Betten niet overholen. Wat hi'j wel overhullen het van vrogger is et geleuf. Niet dat Haarm in de karke komt, want de karke is ok mar een stienbulte en de doomnee een stok brood, vint Haarm, de meensken die naor de karke gaon leven d'r te min naor, is Haarm zien miening. 'Mien beppe', zee Haarm, 'zat altied veuran in de karke. Mar et was een loeder, een dweil van een wief. Pake niet, dat was een beste kerel. Een hatte van goold in de huud. Mar dat wief..., dat smerige gallige wief. Wel in de karke zitten, mar wat kon dat meenske vluken. Ik was d'r een keer doe Pake ziek was. Beppe was kwaod op him en zi'j gong allerslimst te keer tegen Pake. Ik hebbe doe tegen Pake zegd: "Geef dat smerige wief een klap mit jow pakestok tegen de hassens zodat zi'j ok es een keer de aandere kaante van de kaemer zicht." Mar Pake dee zoks niet. Nee, dan was tante Jaantien aans. Die het heur een keer een oge uut de kop klauwd. Ik hebbe doe tegen Pake zegd: "Houw ie heur now mar hielendal dood, dan bi'j d'r of." 'Nee,' zee Haarm, 'as de meensken naor de biebel leven willen dan moe'n ze ok de aarmen helpen. Miljarden gaon uut de pot en een aalmoes gaot naor de aarmen. Van de karke bi'k ofstapt mar ik blief geleuven in een hogere macht. Nao mien dood blift mien ziel leven. Ik bin opbouwd uut stof en tot stof za'k wederkeren. Et vleis is starvelik mar de ziel niet. De ziel zweeft veerder tot de wederopstaanding. Die in Mi'j geleuft zal in iewighied niet starven. Daoromme janke ik ok niet bi'j begraffenissen, want ik wete dat de dooien weer opstaon. Bidden doe 'k nog geregeld en niet alliend a'k in nood zit. Ik daanke veur de goeie dinkies. Naor de karke gao'k niet meer. Geleuf is in jezels. Ik bin now een bekeerling van et Leger des Heils. Vrogger wo'k doomnee wodden, mar dat was d'r al vlot weer of doe 'k in et kristelike

internaot kwam. Et onrecht wat daor gebeurde en de meniere waorop ik op mien beerlig kreeg, hebben mi'j bekeerd,' besluut Haarm zien verhael.
Doe Haarm dit verhael vertelde, warkte hi'j niet meer. Hi'j vint dat hi'j een beerlig vol wark verzet het. Bi'j sommige putten zoas et warken in de hoogspanningsmasten het hi'j grof geld verdiend. Mar et gong ok weer mit karrevrachten vot. De maotschoppi'je zit now wat aans in mekeer as eertieds. Een protte van zien maoten bin now warkeloos. 'De slavendrieveri'je van vrogger moe'n wi'j niet weeromme hebben. Bosbouw moet d'r kommen, da's goed en belangriek. D'r is zuurstof te min en dat is niet goed veur jow longen en je hatte', vint Haarm. 'Geld is d'r genog, alliend zit et op et verkeerde plak. As de warkelooshied niet anpakt wodt, komt d'r gien bliksem terechte van de jongeren. Die zitten mar in de kroeg en as zi'j gien centen hebben jatten zi'j die wel. Die dikkoppen daor in Den Haag speulen mooi weer mit de centen van de gemienschop. Zi'j maeken mar dure vliegreizen en wat levert dat op? Hielendal niks. Waor wi'j vrogger veur vochten hebben gaot now weer naor de bliksem. Kiek mar naor de sociaole veurzienings. Staorigan gaot et aachteruut. Eertieds hebben zi'j oons struupt en now strupen zi'j oons weer.' Nee, Haarm het d'r niet veul goeds over veur die goolddieven daor in Den Haag. 'Mooie praoties om an 't roer te kommen en as zi'j d'r zitten en tachtigduzend in 't jaor hebben, dan heur ie ze niet meer. Dan wodt

Haarm Betten, warkzem in de (hoge) hoogspanningsmasten.

Haarm en zien maoten.

nooit vraogd: wat daenken jim d'rvan?'
'Alles verloedert, de jongeren hebben grote bekken. Vremde dingen waorvan jow vrogger nooit heurd hadden wodt now eupelik over paot. Seks is daor een veurbield van. Homofielen bin verienigd. Ik begriepe d'r hielendal niks van. Oonze lieve Heer het oons niet op de wereld zet om een kerel bi'j een kerel in bedde te plakken. As mien zeune tegen mi'j zee: ik heb een verholing mit een aandere vent, dan zo'k him vraogen as hi'j wel goed wies is. Ik zol zeggen, kom hier dan slao ik jow mit een stok over de kont. Nee, de tieden bin veraanderd mar dat wil niet zeggen dat et beter wodden is. Vrouwen willen geliek wezen as een man. Now, veur mi'j meugen zi'j, mar dan moe'n zi'j ok mit de schoppe overwegens kunnen. Zit de riolering verstopt dan moe'n zi'j ok mar mit de hanen in de stront ommeklauwen. Nee, een vrouw heurt te zorgen veur et gezin en as zi'j dat niet dot dan is et gezin gauw naor de bliksem. De maotschoppi'je is verrot en wodt mar rottiger. Justisie haelt weerloze kiender bi'j de oolden vot, mar tredet niet op tegen iene die een dubbele moord begaon het. Een goeie straf wodt d'r niet meer geven. Mar goed', zegt Haarm, ''t Is mi'j wel goed. Ik blief zingen en fluiten, ik bin een bruur van Petrus en trek an de belle en ik kom d'r wel. Ik vecht veur mien gezin en ik help diegene die in nood zit en ik bin veur gieniene benauwd. En ik kan mien woortien wel doen. Dat is ien van de goeie dingen die ik overholen heb van Amsterdam.'
Mit de vrije tied die Haarm now het wet hi'j wel raod. Hi'j kuiert daegs kilometers. Radio en tillevisie kun him niet veul schelen. 't Meerste wat daor op komt is dikke onzin. De reisberichten het zien interesse wel mar de rest interesseert him gien fluit. Hi'j lopt et liefst wat deur et dörp, zien ogen goed de kost gevend, onder et motto van 'de burger past op de burger.' 'Ik bin een betien pelisie mit', zegt Haarm. 'A'k wat verdochts zie dan gao 'k een aentien veerder staon te loeren. Daor bi'k niet minder van wodden. Zo he'k al es een fiets, een splinterni'je, naor et pelisieburo brocht. De eigener het m'j laeter viefentwintig gulden brocht, zo bliede was die man. As et vief ure is stao ik bi'j de brogge en as et verkeer in de soep lopt geef ik anwiezings wie et eerste mag. Ik zie een protte en ik weet een protte. Ik wil vechten veur een beter leven. Geld he'k niet, een kont vol schulden ok niet. Een leven mit meer rechtveerdighied, dat is mien streven', besluut Haarm zien lange, lange verhael.

Et laeste

't Was die aovend laete wodden en bi'j et jasse antrekken zee Haarm: 'Zo, now kan et best wezen dat ik etzelde wat ik jow verteld hebbe ok nog even an mien oolden vertel.'
Verbaosd kiek ik him an en zeg: 'Mar jow oolden bin toch allange dood.' 'Ja', zegt hi'j, 'mar a'k straks op bedde lig dan trek ik de foto van mien oolden op et voetenaende en dan begin 'k te vertellen...'
Mit een naodrokkelik 'et beste' en 'huj', verdwient Haarm Betten in de naacht...

Naowoord

Haarm en Tine gongen uut mekeer. Tine zocht heur gelok in 't westen van 't laand en Haarm woonde zien laeste jaoren in Drachten. Haarm wodde geboren in 1928 en is in 2005 uut de tied raekt. Hi'j leit op et karkhof van Rottevalle. Tine, geboren in 1932 overleed in 2006. Zi'j is kremeerd. De kiender van Haarm en Tine leven ok niet allemaole meer. Viere bin al uut de tied raekt.

Foto's vanof et plak waor eertieds de batte lag. Et Diep richting Medhuzen.

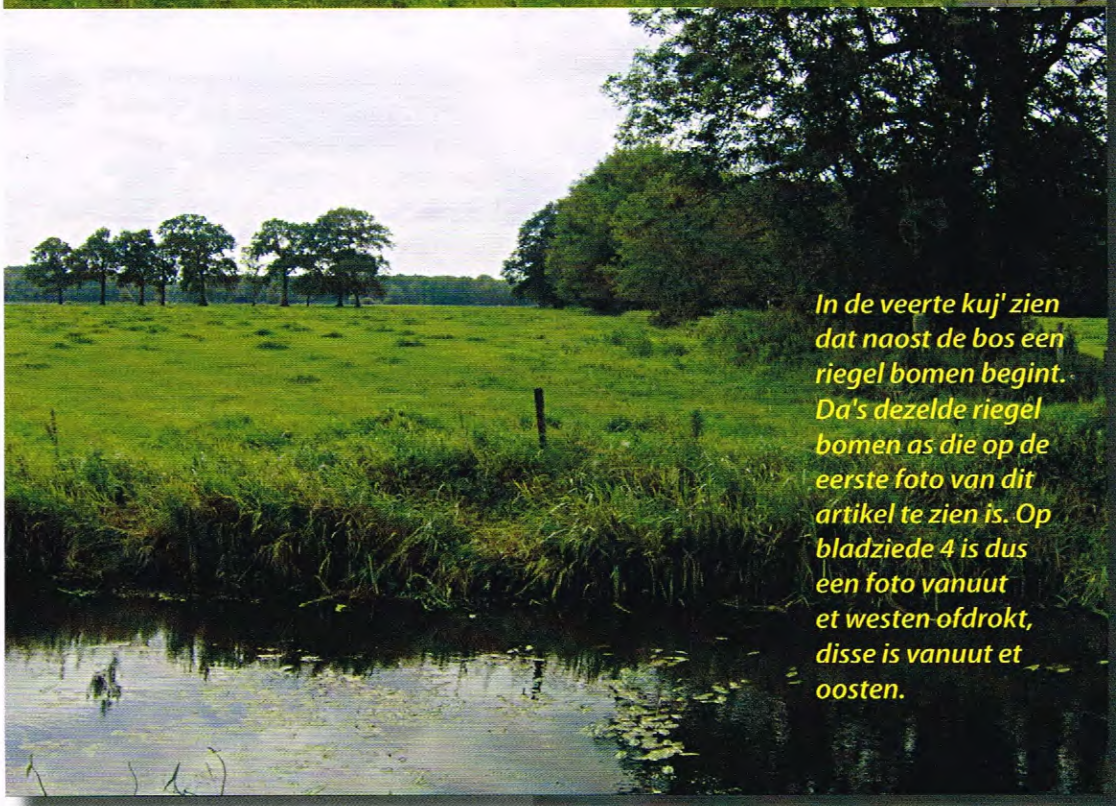

In de veerte kuj' zien dat naost de bos een riegel bomen begint. Da's dezelde riegel bomen as die op de eerste foto van dit artikel te zien is. Op bladziede 4 is dus een foto vanuut et westen ofdrokt, disse is vanuut et oosten.

De buren van De Kaamp

In dit verhael moe'n ok de buren van De Kaamp an 't woord kommen, et gaot dan om de naoste buren.

De buren noordoostelik van De Kaamp

Aj' op 'e kaorte kieken dan is d'r eins mar ien huus waorvan aj' haost daenken zollen: dit huus het zicht op de hiele Kaamp. Et leit mooi in et noordoosten krekt boven De Kaamp, haost tegen Et Diep an. As d'r een heerser over De Kaamp west wezen zol, dan zol hi'j op dat plak woond hebben moeten, want dan kon hi'j iederiene in de gaten holen. Et gaot dan om et huus dat op de kaorte anduded is mit nommer tiene.

Nommer 10

Et laest het hier woond Abel Post. Hi'j was een zeune van Jan Post en Blijke Ylke Dol. Et huus lag vlakbi'j de batte over Et Diep an et pad dat noordoostelik van De Kaamp lag. Van De Knolle of leup et pad tot over Et Diep, waornao et ofbeug naor et westen. Krek ten noorden van dat punt koj' et boerderi'jgien van de familie Post vienen. Dit boerderi'jgien heurde dus niet bi'j De Kaamp. De pake van Abel Post is eertieds op dat plak begonnen mit et ontginnen van et laand dat veur (ten westen van) Et Grootdiep lag. Pake Ylke Engberts Dol, geboren in Oosterwoolde op 3 november 1851, was de ontginner. Hi'j trouwde in 1879 mit Klaasje Pieters van der Horst, die ok geboren wodde in Oosterwoolde, mar dan op 8 juni 1855. Wanneer Ylke begonnen is mit ontginnen is niet bekend, mar 't is lichtkaans warschienlik dat dat zo tussen 1870 en 1890 west het. Ylke en Klaasje kregen zeuven kiender, waorvan Blijke Ylke Dol op 22 december 1891 geboren wodde. Zi'j trouwde weer mit Jan Post van Makkinge. Jan wodde geboren op 14 september 1879. Jan en Blijke nammen de bedoening an Et Diep over. Zi'j kregen daor

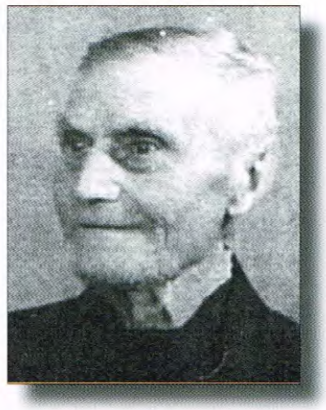

Ylke Engberts Dol.

tien kiender; zeune Abel kwam in et jaor 1926 op 'e wereld. Abel trouwde weer mit Trijntje Hof, geboren in 1929. Zi'j kregen mit zien beidend ok zeuven kiender, krekt as zien pake en beppe. Zi'j nammen de boerderi'je an Et Diep over van moeke Blijke. Blijke Ylke Dol bleef nao et uut de tied raeken van heur man allienig over om de boerderi'je op gang te holen. Zo wodden de zeunen Abel en Bertus ok boer op de Noorderkaampen bi'j Et Diep. Doe Abel in 1952 trouwde en Bertus op De Fochtel trouwde, wodden Abel en Trijntje de ni'je boeren an Et Diep.
De boerkeri'je bleef bestaon tot zo omdebi'j 1965. Deur de ruilverkaveling wodde et laand daor opni'j indield en d'r was gien plak en gien toekomst meer veur kleine boerties mit zeuven bunder laand. Et stee wodde ofbreuken en Abel en Trijntje verhuusden naor 'de stad' Oosterwoolde. Zo kwam een aende an et tiedpark van et boerken van de familie Dol/Post. Drie generaosies hebben daor hiel wat ommevrot. Van woeste grond (onlaand zeden ze eertieds) is vruchtbere grond maekt en d'r is een boerebedrief hennezet waor de Dols en de Posten in heur ogen goed leefd hebben. De drie generaosies die hier woond hebben kregen daor mitmekeer 24 kiender.
Op 85-jaorige leeftied vertelde Abel Post dat zi'j as kiender niet op De Kaamp kommen

mochten. Toch is de verholing tussen de meensken van De Kaamp en de familie Post altied poerbest west. De heit en mem van Abel kwammen vaeke bi'j de buren Hendrik en Nanne de Jong en doe Abel en Trijntje daor zels boerkten, gong et niet aans.
Abel vertelde dat de batte die vlakbi'j heur huus lag niet een batte was die deur de gemiente daor daelelegd is . 'Die batte was van de Posten,' zo zee Abel Post. 'Wi'j hebben die batte daor maekt, want as wi'j naor De Knolle mossen dan was et verrekte makkelik dat wi'j bi'j huus al over Et Diep konnen. Aanderen maekten ok gebruuk van de batte en dat was nooit een perbleem. Wi'j hebben ok wel es gniest daor bi'j die batte,' zegt Abel. 'Luut de Jong wol d'r een keer mit twee peerden en een waegen over. Mar de peerden zullen wel wat roeg in de kop west wezen en ze steuven mit de waegen mit Luut d'r op Et Diep in. Heb ie nog nooit iene zo vluken heurd...'
Neffens Abel Post het d'r ok nog een broggien wat westeliker legen. Dat wodt ok angeven deur een oold-bewoner van de Weperpoolder. Hi'j kan him heugen dat zi'j as kiender vanuut de Weperpoolder aachter de Grutters (nummer 8 op de kaorte) Et Diep overstakken. Dat was een loopbroggien. Krek zoe'n broggien as in 't Jardingepad leit, zee die infermaant. Nao et broggien was d'r dan nog een kaampien laand en aachter dat kaampien begon een boswallegien mit een pattien dat uuteindelik op De Knolle uutkwam. Dit komt overien mit et al nuumde kaortien uut 1925.

Foto boven: Jan Post en Blijke Dol.
Foto midden: Jan, Bijke en de kiender.
Foto onder: Ylke Dol en Klaasje van der Horst.

Buurman Pieter Heida zien herinnerings

Pieter Heida het in zien leven nog al wat an et pepier toevertrouwd. Een dochter van Pieter het al die antekenings inbunnen. Sommige stokken gaon over De Kaamp en zien volkien. Disse herinnerings van Pieter bin deur de dochters beschikber steld.Hiernao een gedielte van die antekenings. Daorbi'j wodt opmarkt dat de tekst niet altied letterlik overneumen is. De meniere waorop Pieter Heida schrift over zien buren op De Kaamp is respektvol. Hi'j het goeie herinnerings an de meensken van De Kaamp die onder muuilike omstanigheden hun kossien bi'jmekeer scharrelen mossen. Een greep, een hiel kleine greep, uut die antekenings.

Aandere naoste buren weren op nommer 7 de femilie Harke Heida en laeter Pieter Heida. Weer vule laeter woonde hier dokter Koopmans. Op nommer 8 woonde Egbert Grutter en op nommer 9 woonde Pieter Tjassing. Op nommer 25 woonde Gerrit de Jong. Laeter wodde dit de woning van de Hallema's.

Vleis en spek

Op De Kaamp was et eten van vleis en spek een belangriek onderdiel van et eten. Mar vleis van de slaachter was te duur veur de meensken. Now gong d'r bi'j de boeren nog wel es vee dood en in die tied was d'r nog gien noodslaachting. Gong d'r vee dood dan greuven de boeren een gat in de grond en bestopten daor et kedaver.

As de meensken van De Kaamp daor locht van kregen gongen zi'j d'r bi'j duuster op an en greuven et kedaver op, maekten et gat weer mooi dichte en gien haene die d'r naor kri'jde. Et vleis en spek wodde schonespoeld in Et Diep en de meensken hadden weer te eten. Niet alliend bi'j duuster wodde zo et dooie vee ophaeld. Over 't algemien hadden de meensken wel goeie kontakten mit de boeren of heur warkvolk. As die boeren of arbeiders dood vee hadden of bestopt hadden, kon et zo mar wezen dat de boer of arbeider de meensken van De Kaamp tipten. As et wat sloekstattende gong en de arbeiders hadden et kadaver al begreuven, dan wodde et heur somstieden makkelik maekt deur een stok of een toeke in de grond te stikken waor et vee lag. De arbeider wodde

d'r in de regel niet minder van. H'j kreeg vaeke as beloning een peer borrels.
Et vleis wodde aachter De Kaamp in Et Diep hongen om et schone te spoelen en et vleis wodde deur heurzels ok keurd. D'r wodde dan een iezeren penne in steuken. Die penne bleef dan een dag en een naacht in et vleis. As de penne d'r hielendal blauw uut kwam, dan vertrouwden ze et niet en dan bruukten ze et vleis ok niet. D'r wodde ok wel es een mollehontien dat niet zo best voldee as proefknien bruukt. Et hontien kreeg dan een stok vleis en as et besien de ere daegs nog lieke fleurig was as altied, dan dusten de meensken d'r ok wel van te eten.
Zoks was netuurlik niet neffens de regels en et gong ok wel es mis of haost mis. Et volgende verhael is daor een veurbeeld van. Rooie (dikke) Arrie kreeg d'r locht van dat op et noorden van De Fochtel een dik varken doodgaon was en nog bi'j de boer op et hiem lag en nog niet begreuven wodden mocht, omdat pelisie Merkuur et nog bewarken mos mit kreoline. Kreoline, somstieden wodde ok wel pietereulie bruukt, wodde over et kedaver geuten, zodat et varken niet meer veur konsumptie bruukt wodden kon. De overhied hadde die regel insteld omdaj' netuurlik nooit weten konnen as zoe'n beest niet ien of aandere smerige ziekte hadde. Mar goed, et was winter en Merkuur hadde d'r niet een protte nocht an om drekt deur de sni'j hielemaole naor De Fochtel te gaon.
Dat kwam Arrie goed uut. Hi'j op de boer an en vraogen om et varken. De boer docht vot is vot en dan he'k d'r gien ommekieken meer naor. Dus Arrie aovens mit zien kornuiten naor De Fochtel. Et varken wodde op de sliede legd en zo gong et op huus an. Ze dusten et niet hielendal tot huus an toe mit te nemen want ze hadden wel in de gaten dat ze in de sni'j sporen aachterleuten. Aachter een boswallegien tussen dwaswallegies in wodde et varken slaacht. De ingewaanden gongen Et Diep in en wat overbleef bestopte Arrie aachter een wallegien mit de varkensneuze krekt boven de grond uut, zodat hi'j et spul weer vienen kon.
De ere daegs kwam Merkuur vergees bi'j de boer. Die boer wus vanzels niet waor et varken bleven was en dus wodde de massiesee optrommeld. Veur die mannen was et niet zo muuilik om et spoor te volgen naor De Kaamp en de roemruchte Arrie wodde al gauw verdocht. Mar Arrie wus van niks.
Hi'j gong mit de massiesee mit naor et plak waor slaacht was, keek om him henne en bleef van niks weten. Laeter vertelde Arrie dat hi'j aorig in de rats zeten hadde. Hi'j was bange west dat ze de varkensneuze zien zollen. Mar Arrie hadde gelok. Arrie het laeter et vleis en spek in stokken sneden en een dag onder de dam over Et Diep in et stromende waeter hongen, om et schone te spoelen.
Mar, zoas altied, van zoks komt praot en Arrie verkocht ok wel es een stokkien vleis en spek. Daor kwam de massiesee weer aachter en die gongen weer op Arrie an om te vraogen hoe et toch kon dat hi'j vleis zonder stempel verkochte. Ja, dat wus Arrie vanzels ok niet. Dus kreeg hi'j een percesverbaol en Arrie mos naor de ketonrechter.
Zo liepe Arrie in et daegeliks leven was, zo dom was Arrie veur de ketonrechter. Arrie wus van niks en hi'j staemerde nog meer dan as hi'j gewoonlik al dee. De woorden die d'r et beste uutkwammen weren: Ja edelachtbaore en nee edelachtbaore. En, vreug de rechter an Arrie, dat spek daj' verkocht hebben is dat et spek van et varken van De Fochtel dat zomar iniens verdwenen was. Now, dat wus Arrie vanzels niet. 'Ja edelachtbaore, d'r bin zoveul varkens, hoe moe'k dat now weten.' Et risseltaot was dat Arrie een waorschouwing kreeg en een uutbraander, mar gien bekeuring.
Ok het Arrie een keer een dood peerd haeld van De Lieke. Hi'j mocht dat peerd ommenocht ophaelen. Et was wel een aende vot en et was winter en dus koold. Mar ja, aj' vleis veur niks kriegen kunnen dan kuj' dat niet lopen laoten. Dus gong Arrie mit een

maot en kedde en waegen naor De Lieke. Et verleup allegeer wel naor 't zin. Et peerd was al wat oplopen (dikke wodden van 't gas in 't lief) en dus mossen de ingewaanden d'r as de bliksem uut, aans zol et hiele peerd bedarven. Kleinjongen die d'r bi'j stonnen, wollen wel es zien hoe as Arrie dat gas d'r uut kriegen zol. Arrie hadde wel nocht an die kleinjongen. Arrie zee: 'Aj'm et goed zien willen, dan moej'm naost et peerd staon gaon, daor waor ik him eupenmaek'. Arrie pakte zien mes en stak dat in et opzette peerd waor een dik stok spanning opston. Jim kun et wel raoden wat d'r gebeurde. De drek die d'r uutspeut kwam op de jongen te lane...
De ingewaanden weren d'r uut en et peerd mos zo gauw meugelik veerder beredderd wodden. Dus, gauw op huus an. De beide mannen besleuten ombeurten een stok te mennen, want et was nog een hiel aende naor huus. Veur de reize hadden ze nog een peer borrelties as bescharming tegen de koolde neumen en Arrie wodde al gauw wat soezig. Hi'j zee tegen zien maot: 'As ie now eerst een stok mennen dan kroep ik in dat dooie peerd dan kan 'k mooi even slaopen'. En zo gebeurde et: de maot mennen en Arie lag lekker te slaopen in een dood peerd...

Logement Arrie, liefde, humor en soms kot veur de kop

Pieter Heida beschrift Arrie as een man mit een protte humor, een man waor gien iene last van hadde en een man die van alles om hanen hadde. Ok een man die de kolonisten uut Veenhuzen de helpende haand beud as ze vlocht weren uut dat plak. Hi'j hadde ok een naeme opbouwd daor bi'j de kolonisten, want as d'r iene vlocht was dan vreugen ze aj' ze integen kwammen, aj' ok wusten waor et logement van Arrie de Jong was. Arrie zorgde d'r veur dat die kolonisten aandere kleren kregen, eten en drinken en een bedde. De kolonisten dreugen altied van die brune Veenhuzenpakkies. De brune pakken wodden niet votgooid, nee die dee Arrie zels an. As de meensken dan an Arrie vreugen waor hi'j die brune kleren weg hadde dan zee Arrie: 'Ja jong, die he'k op de heide vunnen...'
Een aander verhael dat Pieter Heida an et pepier toevertrouwd het gaot over de liefde op De Kaamp. Altied een daankber onderwarp om over te schrieven. Now liende De Kaamp heur ok wel veur dat onderwarp, want d'r weren een protte boswallen en boswallegies waor de geliefden aachter votkroepen konnen.

De buurtschop Heinoord. Hielemaole rechts de vroegere boerkeri'je van Pieter Heida, links et spullegien van de Grutters.

De boerkeri'je van Pieter Heida in et begin van de jaoren vieftig. Veur de baander de dochters Hillie, Alie en Jannie. Et veurhuus is ofbreuken om plak te maeken veur een ni'j veurhuus.

Even veurof: de naemen bin niet de echte naemen.
Zo woonde d'r een Klaos, die wat uutkeken raekte op zien rimmetiekerige Femmegien. Now hadde hi'j al lange zien dat op 'e buurt een jong wiefien, Jaantien hiette ze, ommestruunde mit blote bienen en lochtige zoemerjurken an. Ze hadde een mooi lachien naor Klaos toe en zi'j kon oe zo mooi zingen en... zi'j hadde gien bi'jslaoper. Allemaole zaeken waor Klaos slimme ongemakkelik van wodde en waor hi'j mar min weerstaand an bieden kon.
Klaos was daor niet tegen bestaand en Jaantien vuulde krek as Klaos heur driften opkommen. En zo kon et kommen dat Klaos mit mooie Jaantien deur de laenen kuierde en deur de gloppies en zo now en dan stiekem aachter de boswallegies laggen. Netuurlik kwam Femmegien d'r aachter en die gong aachter heur Klaos en in heur ogen die misselike Jaantien an, onderwegens roepende: 'Klaos, ie bin toch wel wiezer?! Klaos ie bin toch wel wiezer!' Mar Klaos was zien driften niet de baos en Klaos was niet wiezer. Dus Femmegien veerder aachter heur an, mar ze kon deur heur rimmetiek heur niet bi'jholen. Daoromme gong Femmegien dwas over, dwas deur dichte boswallen en gloppen, omdat zi'j wel wus dat Klaos en Jaantien daor aachter laggen. Mar och heden, Femmegien kwam vaaste te zitten in de stiekelpollen.
Et haor vertiesd in de stiekelpollen kon Femmegien niet meer loskommen. Onder de schrammen hebben buren heur weer losknipt. Hiele stokken haor bleven zitten an de stiekelpollen. Mar Femmegien leut et d'r niet bi'j zitten!
Op een slim waarme dag, de boeren weren drok op et laand west en hadden et huj mooi in oppers staon, hadden Klaos en Jaantien van Femmegien niet veul rust kregen. Aovens zollen zi'j et nog es perberen. Iene van die dikke hujoppers drekt aachter een boswallegien leek heur een mooi plakkien. Mar Femmegien hadde et in de gaten wat die beide van plan weren. Votkroepende aachter een bossien zol ze d'r wel even een stokkien veur stikken.
Doe Klaos en Jaantien te plak weren in de

hujopper, sloepte Femmegien aachter de hujopper mit een deusien lucifes en stak die opper in de braand. Een protte hulp et Femmegien niet, want Klaos en Jaantien weren, veurdat et vuur bi'j heur was, mit de broek om de hakken, al vot.
Pieter Heida schrift dat et him heugt, dat doe hi'j zoe'n joongien was, d'r bi'j heur op 'e ruten slaon wodde omdat d'r een hujopper van heur in de braand ston. Wat et verthael d'r aachter was, wus hi'j doe nog niet.
't Was netuurlik niet alliend liefde op De Kaamp. D'r was ok wel es ruzie. Ok wel es tussen vrouwluden. Twie vrouwluden hadden wat spul. De iene hadde wat van de aander zegd dat niet zo mooi was. Raozend was de eerste vrouw vanzels en zi'j zinde op wraoke. Zi'j wus dat de praotiesmaekster altied etzelde pattien langes gong en daor zol de beledigde wraoke nemen. Zi'j kreup aachter een boswallegien mit een pot vol husiesgoed en waachte tot de praotiesmaekster langes kommen zol. Doe ze d'r ankwam wodde de pot vol husiesgoed heur over de huud gooid. De praotiesmaekster leut et d'r niet bi'j zitten en gong naor de pelisie. Die wussen ok niet hoe ze d'r mit anmossen. Wat ze wel wussen was dat et raem van de waachtkaemer een weke eupenstaon mos om de staank te verdrieven.
Dikke Arrie wodde hierveur omschreven as een goeie vent. Mar, elke goeie vent het ok zien aandere kaante. Dikke Arrie hadde veur et streupen een geweer en daor driegde hi'j ok wel es mit as hi'j mit iene ruzie hadde. Mit een aachter him wonende buurman kreeg hi'j ruzie over et recht van overpad op een reed langs zien huus. Die buurman mos elke dag mit zien honnekarre mit iene melkbusse over dat pad om de melk bi'j de weg daele te zetten. Doe de ruzie op zien argst was zee Arrie: 'Ik daenke dat hi'j, as hi'j d'r morgenvroeg weer langs lopt, d'r angaot.' Arrie de eredaegs in een zaandgat naost et pad mit et geweer in de anslag. Mar al wat kwam, de buurman kwam niet, mar wel zien lief dochtertien gong d'r mit de melkbusse daele. Laeter zee Arrie: 'Hi'j het gelok had dat zien dochtertien d'r daele gong. Die het him et leven redded en mi'j uut de gevangenis holen...'

Fesoenlike meensken

Pieter Heida beschrift de meensken op De Kaamp as hiele goeie fesoenlike meensken, mar ok meensken die wel es zinnig weren en kot veur de kop wodden. Zo was d'r in et vere verleden een hiel jong peertien dat trouwen mos. De buurt maekte een mooie waegen as woonruumte klaor veur et peertien. Doe et klaor was, weren de bouwers bliede dat et zo mooi wodden was en dus mos daor op dronken wodden. Dat hadden ze beter niet doen kund, want deur de draank kwam d'r ruzie en dat leup zo uut de haand dat ze de hieleboel kot en klein sleugen. Vot was de mooie waegen! Vergees was alle wark!!

Vechtersbaozen

D'r weren netuurlik ok wel vechtersbaozen op De Kaamp.
Grote Hidde was een man die allemachtig zwieten kon, mar ok berestark was. Dat was ok van toepassing op zien kedde. As d'r iene mit een peerdespan in de sloot lag, zee grote Hidde: 'Gao mar vot mit die peerden van jow, ik zette wel even mien kedde d'r veur.' Klaor was 't. Hidde hadde et spul zo weer op pad.
Grote Hidde was ok een man die graeg over een tebaksproeme mocht. As hi'j an 't vertellen was dan gong die proeme van de iene kaante in de mond naor de aandere kaante. In et vuur van zien verhael rolde de proeme deur de mond. Hoe mooier et verhael wodde hoe meer de proeme ruulde. Die verhaelen gongen dan vaeke over grote vechtperti'jen die Grote Hidde altied wun. Vechtperti'jen, die heurden bi'j Grote Hidde. Vrouwen..., daor heurde ie Hidde nooit over! Zweren en zwetsen onder mekeer kwam riegelmaotig veur. Zo is d'r van Grote Hidde ok et zeggien bekend van: 'Ikke kan

et jim nog starker vertellen mar dan moe'k liegen…..'
Now was Grote Hidde ok van neture een vechtersbaos. Hi'j was altied in de stried mit pelisieman Merkuur. Veural nao de Appelschester mark kon et wel es wat uut de haand lopen. Op de weerommeweg naor De Kaamp wodde in et kefé Mulder op De Fochtel nog een beste borrel dronken. Op een keer was daor een ofgrieselike houweri'je, kompleet mit driegementen en trokken messen. Ruzie, mit Hidde in de heufdrolle mit haandelers en mit femilie. Et wodde zo slim dat de pelisie kommen mos. Ja, doe de pelisie d'r was, doe weren de vechtersbaozen et vanzels weer iens en dus gong et mit mekeer tegen pelisie Merkuur. Dat wodde een ongeliekese stried en Merkuur vlochtte naor een boerkeri'je in de buurt. Grote Hidde mit een groot mes in de haand aachter him an. Om de hoeke van 't kefé kwam hi'j jammer genog zien schoonzeune integen, ok mit een groot mes in de hanen. Hidde vleug percies in dat grote mes van zien schoonzeune. Hi'j kreeg een beste jaap in zien boek. De ingewaanden hongen d'r uut, zo gaot et verhael. Doe was et vechten in ienkeer uut. Hidde wodde op een boerewaegen legd en een dokter het Hidde weer dichteni'jd.

Leveranciers op de Kaamp

Hoe hebben de neringdoenden van Oosterwoolde de bewoners van De Kaamp mitmaekt? Daorveur is bakkersknecht Jan Stavast vraogd om zien erverings te vertellen. Jan, geboren in 1938, woonde destieds mit zien volk op de Hooge Esch. Hi'j warkte doe bi'j bakker Frits Jansen op Et Oost. In de jaoren 1952 tot 1957 kwam hi'j daegeliks op De Kaamp om daor de bollen of te leveren. Hi'j het daor slim goeie herinnerings an overholen. Hi'j vun et aorige meensken die niet te beroerd weren om him mit zien transportfiets mit een transportbak vol bollen te helpen as et pad deur regen slimme modderig wodden was. As Luut en Kee him wrotten zaggen mit zien zwaore fiets dan stuurden zi'j een peer jongen d'r op uut. Ze zeden dan: 'Kiek, Jan komt d'r an, gao him es evenpies helpen mit de fiets, want hi'j het muuite om deur de modder te kommen'. As Jan dan bi'j huus was en vreug as d'r nog bolle wezen mos, dan zeden ze: 'Kiek mar even in de kelder en vul et mar weer an'. Jan gong dan de kelder in en zorgde d'r veur dat d'r weer zeuven hiele bollen in de kelder laggen. Jan kwam bij vief gezinnen op De Kaamp. Bi'j allemaole mos d'r altied bolle naor de kelder brocht wodden. Jan vertelt: 'De meensken weren gemoedelik. As zi'j an 't eten weren, wodde d'r zegd schoef mar evenpies an'. En dan kreeg Jan ok een bod mit eerpels en gruunte of een bod snet, liekevule wat die dag de pot schafte. De grote gezinnen hadden allemaole een lange taofel, neffens Jan, zoe'n soort schilderstaofel, waor veur alleman plak was.

As Jan mitat, was et zien gewoonte om eerst even stille te wezen. En dat was now weer wat, wat op 'e Kaamp niet de gewoonte was. Mar Jan wodde gien strobried in de weg legd, hi'j moch bidden zo lange hi'j zels wol.
As Jan De Kaamp daon hadde, dan weren

Et passeniel van Frits Jansen Van links naor rechts: Ingbert v.d. Iest, Frits Jansen. Jan Stavast, Karel Berends, Jaap Hofstra en Eva de Jong. Wat d'r linksonder op de foto staot is niet bekend.

Jan Stavast en Karel Berends. Karel was de zeune van broggewaachter Berends van de Hooltwal.

zien bakkerskörf en zien fietstassen leeg en mos hí'j weeromme naor de bakkeri'je. Op de vraoge as d'r elke keer ofrekend wodde zee Jan: 'De meerste meensken daor verdienden de kost mit veenwark, turfstikken veur Veenstra uut Haulerwiek. Veenstra betaelde twie keer in 't jaor uut. De eerste betaeling was as de turf steuken was en de twiede keer bi'j oflevering van de turf. Veur die tied was de rekening dan best wel hoge. 'Reken mar uut', zee Jan. 'Een bolle kostte 43 centen in die tied. Rekenings van veer over de honderd gulden was gien uutzundering. Mar, betaelingsperblemen weren d'r nooit,' neffens Jan. De bakker is niks tekot kommen op De Kaamp.

't Was best wel zwaor, venten op De Kaamp. As et slim regend hadde was 't muuilik om et spoor te holen. Bi'j Jan de Jong was et pad hiel smal en et is dan ok wel gebeurd dat de bakker mit fiets en bakkerskörf de sloot in scheut. 'Dan haj' weer hiel wat wark om alles weer netties te kriegen', vertelde Jan. Op de vraoge as hi'j de ienige bakker op De Kaamp was zee Jan: 'Nee. Mien klaanten weren veur De Kaamp en kontreinen Pieter Heida en Tjassing en op De Kaamp Klaas Westerhof, Folkert en Janna, Hidde en Trien, Luut en Kee en Dirk'. Jan wol nog wel even kwiet dat hi'j altieten mit een protte nocht naor De Kaamp gong. 'Hi'j vun de meensken niet veuleisend, mar zi'j wollen ok niet bedonderd wodden. As dat gebeurde haj' et verleuren. 'Een slag volk,' besluut Jan, 'waor aj' 100% van op an konnen as ie zels ok deugden...'

Verbouwplannen?

Kunststof kozijnen? Een ruime serre? Een dakkapel? Een garage aanbouwen?

Kom met uw plannen naar Aannemersbedrijf J. de Jong B.V.
Daar krijgt u een deskundig en betrouwbaar advies. Jarenlange ervaring en vakmanschap zorgen voor een perfecte en snelle oplevering!

AANNEMERSBEDRIJF
J.DE JONG BV
www.jdejongbv.nl

Hornleger 2 • Industrieterrein Venekoten • Postbus 151 • 8430 AD Oosterwolde
Telefoon: (0516) 51 22 80 • Fax: (0516) 51 52 53 • Website: www.jdejongbv.nl

Flexibel in mogelijkheden, constant in kwaliteit

Bloemenspeciaalzaak
VAN DIJK
FLEUROP
INTERFLORA
't Oost 18, 8431 LJ Oosterwolde
Tel. 0516 - 51 24 14 Fax 0516 - 52 15 03

Autoschae?

Wi'j weten et mooi maekt!

www.abskeuter.nl

"Oonze klaanten meugen altied rekenen op persoonlike andacht."

Autoschae is niet aorig, we zeggen wel es dawwe behalven de auto ok oonze klaanten opknappen. We zorgen d'r veur dat ze altied mit een goed gevuul en perfekt uutvoerd autoherstel bi'j oons de deure uutrieden. Heur auto is dan weer net zo veilig as doe hi'j uut de febriek kwam. We lossen et perbleem gewoon zo goed meugelik op, we doen wat we beloven bi'j ABS Autoherstel Keuter!

Buurstede 21, 8431 NA Oosterwolde (T) 0516-512637

ABS KEUTER
autoherstel

COMBIFOTO REIDSMA
Het adres voor al uw foto-benodigheden.

Martin Reidsma
FOTOGRAFIE

Stationsstraat 4 8431 EV Oosterwolde Tel.: 0516-521044,

www.combireidsma.nl

"die liquiditeitsprognose is wel arg zunnig, een second opinion kan daenk ik gien kwaod"

...as jow MRW Accountants inschaekelen...

...staon jow d'r nooit alliend veur!

MRW Accountants

DE GEDIEK
T 0513 - 46 91 30
F 0513 - 46 21 24

SNEEK
T 0515 - 42 98 00
F 0515 - 41 78 11

WOLVEGE
T 0561 - 61 67 15
F 0561 - 61 39 76

www.mrw.nl - info@mrw.nl

WI'J PRINTEN

kleine oplaogen veur kleine priezen!

VESITEKAORTIESTIEDSCHRIFTENSTRUJ-
BILJETTENA3POSTERSUUTNEUDIGINGS
MENUKAORTENKLUBBLAEDEN
PERSONALISEERDEMAILINGS
ETIKETTENFOOLDERSBROCHURES
BADGESPRENTBRIEFKAORTEN

KLEUR

ZWAT-WIT

Drukkerij Banda
Heerenveen

drokkeri'je Banda / Van der Meer
De Kuinder 1 8444 DC Et Vene
till. 0513-630630 www. banda.nl

drokkeri'je van der meer